

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Kateřina SOUŠKOVÁ

Vývoj sídelní struktury v okrese Opava

Bakalářská práce

Vedoucí práce: RNDr. Pavel PTÁČEK, Ph.D.

OLOMOUC 2009

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením RNDr. Pavla PTÁČKA, Ph.D. a uvedla veškerou literaturu a zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne:

Podpis:

Děkuji panu RNDr. Pavlu PTÁČKOVĚ, Ph.D. za pomoc a rady, které mi velmi pomohly při vypracování této bakalářské práce.

Vysoká škola: Univerzita Palackého

Fakulta: Přírodovědecká

Katedra: Geografie

Školní rok: 2008/09

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

pro

Kateřinu SOUŠKOVOU

obor

1301R005 Geografie

Název tématu:

Vývoj sídelní struktury v okrese Opava
(Settlement Structure Development in Opava district)

Zásady pro vypracování:

Cílem bakalářské práce je provést přehled determinant vývoje sídelního systému Opavska s důrazem na jeho populační, ekonomický a urbanistický vývoj.

Struktura práce:

- 1) Úvod, cíl práce, metody, diskuse s literaturou
- 2) Základní vývojové trendy v sídelní struktuře: počet obyvatel a jeho vývoj, postavení v širším sídelním systému, v územně správní organizaci v rámci státu
- 3) Historický vývoj: pre-industriální období, industriální období, období socialismu
- 4) Současné charakteristiky vývoje města sídelního systému
- 5) Výhled do budoucnosti
- 6) Závěr
- 7) Shrnutí – summary, klíčová slova – key words (v českém a anglickém jazyce)

Bakalářská práce bude zpracována v těchto kontrolovaných etapách:

rešerše literárních pramenů	červenec-prosinec 2008
kapitola č. 2	červenec-listopad 2008
kapitoly č. 3 až 4	prosinec 2008-únor 2009
kapitoly č. 5 až 6	únor 2009-červen 2009

Rozsah grafických prací: text a rozšiřující přílohy: fotodokumentace, grafy, tabulky.

Rozsah průvodní zprávy: 30 stran + BP v elektronické podobě

Seznam odborné literatury:

- Hall, P.: Urban and Regional Planning, Routledge, London, 1993, 259 s.
Hrůza, J.: Slovník soudobého urbanismu, Odeon Praha, 1977
Hrůza, J., Zajíc, J.: Vývoj urbanismu I a II, FA ČVUT Praha, 1996, 1997, 186 s. a 150 s.
Janečková, L.: Vašítková, M.: Marketing měst a obcí, Grada, 1999, 178 s.
Limity využití území, ÚUR Brno 1995
Maier, K.: Územní plánování, FA ČVUT Praha, 2000, 81 s.
Matlovič, R.: Geografia priestrovej štruktúry mesta Prešova. Geografické práce VIII/1, FHPV Prešovská Univerzita, Prešov, 1998, 260 s.
Votrubec, C.: Lidská sídla, jejich typy a rozmístění ve světě, Academia Praha, 1980

Časopisy:

Urbanismus a územní rozvoj
Územní plánování a urbanismus
S - státní správa a samospráva
<http://www.zdams.cz>

Materiály ČSÚ, Retrospektivní lexikon obcí, monografie, územní plán, strategický plán, ústní informace na příslušných úřadech

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Pavel Ptáček, PhD.

Datum zadání bakalářské práce: červen 2008

Termín odevzdání bakalářské práce: červen 2009

vedoucí katedry

vedoucí bakalářské práce

OBSAH:

1 Úvod, cíl práce, metodika a diskuse s literaturou.....	8
1.1 Úvod.....	8
1.2 Cíl práce.....	8
1.3 Metodika a diskuse s literaturou.....	8
2 Základní vývojové trendy v sídelní struktuře.....	10
2.1 Počet obyvatel a jeho vývoj.....	10
2.1.1 Počet obyvatel a jeho vývoj ve městě Opava.....	10
2.1.2 Počet obyvatel a jeho vývoj v okrese Opava.....	13
2.2 Postavení v širším sídelním systému.....	15
2.3 Vývojové trendy v územně správní organizaci v rámci státu.....	16
2.3.1 Územně správní vývoj v okrese Opava.....	17
3 Historický vývoj.....	22
3.1 Historický vývoj do konce 18. století.....	22
3.1.1 Slovanská sídla.....	24
3.1.2 Dům slezského pohraničí – Opavský dům.....	24
3.1.3 Prostorová struktura obcí.....	25
3.2 Historický vývoj od počátku 19. století.....	25
3.2.1 Vliv vývoje hospodářství a železnice na sídelní strukturu.....	27
3.3 Vývoj měst.....	30
3.3.1 Opava.....	30
3.3.2 Hlučín.....	35
3.3.3 Kravaře.....	36
3.3.4 Vítkov.....	36
3.3.5 Hradec nad Moravicí.....	37
3.3.6 Dolní Benešov.....	38
3.3.7 Budišov nad Budišovkou.....	38

4	Současná charakteristika měst a sídelního systému.....	39
4.1	Administrativní členění okresu.....	39
4.2	Sociální prostředí v okrese.....	42
4.3	Bytový a domovní fond.....	44
4.4	Vybavenost v okrese.....	47
4.5	Infrastruktura.....	47
4.6	Města a zázemí.....	48
5	Výhled do budoucnosti.....	49
6	Závěr.....	52
7	Summary.....	53
8	Použitá literatura a zdroje.....	54
9	Přílohy.....	59

1 ÚVOD, CÍL PRÁCE, METODIKA A DISKUSE S LITERATUROU

1.1 Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá vývojem sídelního systému v okrese Opava. V současnosti okres Opava funguje jako regionální jednotka LAU 1 a jako územní obvod několika státních institucí. V první části práce jsou popsány základní vývojové trendy v okrese, je zde popsán vývoj obyvatelstva, popsáno je postavení okresu v sídelním systému v rámci kraje. Dále se kapitola věnuje vývojovým trendům v územně správní organizaci jak v rámci státu tak v rámci okresním. Následující kapitola zabývající se historickým vývojem oblasti je rozdělena na dvě období a samostatně je popisován vývoj jednotlivých měst v okrese. Jsou zde popsány základní charakteristiky specifických domů a prostorová struktura obcí. Kapitola se věnuje také vývoji hospodářství a infrastruktury v závislosti na sídelní struktuře. Další kapitola komentuje současné charakteristiky sídel, jako je například administrativní členění okresu, sociální prostředí v okrese, popisuje bytový a domovní fond, vybavenost, infrastrukturu okresu a současné charakteristiky měst a zázemí. Poslední kapitola je zaměřena na nynější stav v okrese, jeho slabé a silné stránky a naznačuje budoucí rozvoj okresu.

1.2 Cíl

Cílem práce je provést přehledný vývoj v okrese Opava od počátku vzniku až do současnosti se zaměřením na vývoj sídelní struktury. Cílem je také popis vývoje obyvatelstva ve sledovaném území, popis postavení v sídelním systému a jeho vývojové trendy v rámci celorepublikového i místního systému, popis historického vývoje v souvislosti s prostorovou strukturou obcí, charakteristikou sídel, typizací prostorové struktury. Záměrem je také provést stručný souhrn informací o vývoji měst okresu a zároveň charakteristika současného stavu sídelního systému se zaměřením na administrativní strukturu, sociální strukturu, infrastrukturu a vybavenost.

1.3 Metodika a diskuse s literaturou

Ve druhé kapitole pro popis základních vývojových trendů je využita literatura: Opava : Historie / Kultura / Lidé (autoři K. Müller a R. Žáček) z roku 2006, kniha Opavsko zblízka (M. Frank) vydané roku 2005, dále je použito historických faktů z knihy Okres Opava (O. Káňa) z roku 1983, knihy Správní vývoj okresu Opava

v letech 1848–1998 (M. Medková, K. Müller) z roku, využito bylo také internetových stránek Českého statistického úřadu včetně Historického lexikonu obcí.

Při popisu historického vývoje bylo v práci použity také následující literatury. Poměrně nedávno vydaná kniha Opava : Historie / Kultura / Lidé (autoři K. Müller a R. Žáček) z roku 2006, kniha Okres Opava (O. Káňa) z roku 1983, kniha Správní vývoj okresu Opava v letech 1848–1998 (M. Medková, K. Müller) z roku, kniha Lidová architektura v Československu (V. Měnc), knihy O zahájení provozu na trati Opava–Horní Benešov (J. Hinčica), souboru knih Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (K. Kuča), využito bylo také internetových stránek Českého statistického úřadu včetně Historického lexikonu obcí, internetových stránek www.lidova-architektura.cz, internetové cvičebnice (P. Ptáček), internetových stránek obce Kozmice pro historii železničních tratí, internetových stránek obcí Hlučína a Vítkova.

V kapitole popisující současnou charakteristiku okresu byla hlavně využita internetová databáze ČSÚ a Regionální informační databáze, dále Strategický plán města Opavy a internetový portál urbanizace.cz a portál ministerstva vnitra ČR.

Podklady pro poslední kapitolu týkající se rozvoje regionu jsou Rozbory udržitelného rozvoje a Územně analytické podklady pro jednotlivé obce s rozšířenou působností.

Textová část práce je napsána v programu Microsoft Office Word 2003, tabulky vypracovány v programu Microsoft Office Excel 2003, kartogramy v příloze jsou vypracovány v programu CorelDRAW 9 a ve programu Adobe Photoshop 7.0 CE.

2 ZÁKLADNÍ VÝVOJOVÉ TRENDY V SÍDELNÍ STRUKTUŘE

2.1 Počet obyvatel a jeho vývoj

2.1.1 Počet obyvatel a jeho vývoj ve městě Opava

Město Opava se již od dob pravěkých rozvíjelo v důležité centrum širokého okolí. Ve 13. století měla Opava přibližně 270 domů a 2000 obyvatel.¹

V průběhu 14.–15. století byla rozloha Opavy přibližně 30 ha. Významem a postavením Opava odpovídala předním moravským městům, např. Jihlavě, Brnu a Znojmě. Počet obyvatel dosahoval 4 000.²

Odhadem (podle počtu domů) měla Opava na konci 16. století 8 000–10 000 obyvatel.³

Během 16. století a počátkem 17. století bylo město dvojjazyčné: česko-německé, přičemž Němci tvořili většinu bohatých obyvatel. Na konci 16. století bylo 75 % obyvatel evangelická (německy mluvící obyvatelé byly vyznavači Lutheránství). Rekatolizace byla podporována i Karlem z Lichtenštejna, který se stal opavským knížetem v roce 1613. Na jaře v roce 1630 se Opava stala katolická, protestanti nesměli ve městě ani žít či pracovat. Mnoho opavských z města kvůli náboženskému útlaku odešlo. Ostatní ze strachu konvertovali. Po válce se Švédy téměř 4000 lidí umřelo na mor v roce 1623. Opavané doplatili na účast v protihabsburském protestu konfiskací majetku. Následovala germanizace společně s rekatolizací opavského území, na počátku 18. století česky mluvili jen nejnižší vrstvy obyvatel (vlna germanizace po třicetileté válce).⁴

V první polovině 18. století se počet obyvatel odhaduje na 6 000 podle počtu domů. Od poloviny 17. století se počet obyvatel české národnosti (českého původu) zmenšoval. V roce 1708 popřela městská rada, že česká obec v Opavě vůbec existovala. Od 18. století němčina češtinu vytlačila na všech úřadech i v úředních knihách.

¹ KÁŇA, Otakar, et al. *Okres Opava*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1983. 136 s. OC 505/21/85.8 48-001-83

² MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

³ KÁŇA, Otakar, et al. *Okres Opava*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1983. 136 s. OC 505/21/85.8 48-001-83

⁴ KÁŇA, Otakar, et al. *Okres Opava*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1983. 136 s. OC 505/21/85.8 48-001-83

Na předměstí ale česká příjmení zůstávají, českého původu byla totiž čeleď i velká část chudiny.⁵

V roce 1803 žilo v Opavě 9 478 obyvatel (spolu s vojáky), v roce 1819 to bylo 8 425 obyvatel (ve městě 4 429, na předměstí 3 996), v roce 1820 9 018 obyvatel, v roce 1834 9 462 obyvatel, v roce 1843 9 403 obyvatel, v roce 1850 10 871 obyvatel. V polovině 19. století se Opava řadí na čtvrté místo na Moravě a ve Slezsku díky počtu obyvatel, více obyvatel měla Jihlava, Brno a pravděpodobně i Olomouc. V centru města, na ploše přibližně 1 km², žilo 48 % obyvatel, na Hradeckém předměstí to bylo 18 %, na Jaktařském 19 % a na Ratibořském 15 % obyvatel města. V roce 1834 měly Kateřinky 3 251 obyvatel a 266 domů, Kylešovice 1 509 obyvatel a 193 domů, Jaktař 466 obyvatel a 193 domů. V roce 1843 proběhlo sčítání domácností, 21 % domácností se živilo zemědělstvím, 35 % řemesly a obchodem, 57 % námezdní prací, 8 % se živilo intelektuální prací. V roce 1851 měla Opava 10 097 obyvatel, v 1857 13 861 obyvatel, v 1869 16 608 obyvatel, v 1880 20 562, v 1890 22 807, v 1900 26 748, v 1910 30 762. V roce 1900 bylo zaměstnáno přibližně 51 % obyvatel. V roce 1857 žilo ve městě 5194 Němců a 5000 Čechů, v roce 1880 se k německé národnosti hlásilo 78,54 % obyvatel, v roce 1910 88,55 % obyvatel.⁶

V roce 1900 měla Opava a okres Opava venkov 35 297 ekonomicky aktivních obyvatel, z nich 54,5 % pracovalo v zemědělství, 10,5 % ve svobodném povolání, 7,8 % v textilním odvětví.⁷

Podle sčítání lidu v roce 1921 Opava měla 33 457 obyvatel (z toho 3,8 % bylo cizinců německé národnosti, 70 % československých státních příslušníků byli Němci). Přibližně 33 % bylo zaměstnáno v průmyslu. V Opavě bylo 7370 bytů, polovina obyvatel bydlela v jednopokojových bytech. 90 % obyvatel bylo římsko-katolického vyznání, 4,2 % evangelického vyznání a 3,3 % izraelského vyznání. Pouze 32,6 % obyvatel pracovalo v průmyslu, zato nejvíce z republiky, 16,84 % obyvatel, pracovalo ve službách či svobodném povolání. Tento poměr byl důsledkem předcházejících let.⁸

⁵ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

⁶ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

⁷ KÁŇA, Otakar, et al. *Okres Opava*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1983. 136 s. OC 505/21/85.8 48-001-83

⁸ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

Podle sčítání lidu v roce 1930 měla Opava 36 030 obyvatel a byla největším městem ve Slezsku (Krnov měl 23 464 obyvatel, Karviná 22 317, Slezská Ostrava 22 242). Obec Kateřinky, které povýšily v roce 1932 na město, měly v roce 1930 6 909 obyvatel.⁹

Podíl Čechů a Němců v roce 1930 byl v Opavě 3:1, v okrese Opava-venkov byl podíl Čechů a Němců 7:1, Vítkovsko a Odersko obývali převážně Němci, poměr mezi Čechy a Němci na Hlučínsku byl 5:1. V náboženském vyznání převažovali římskí katolíci, pouze v Opavě bylo 1 127 obyvatel židovského a 1 407 obyvatel evangelického vyznání.¹⁰

Město Opava mělo v roce 1939 47 551 obyvatel. Od roku 1930 do roku 1938 klesl počet Čechů o 56 %.¹¹

V roce 1946 žilo ve městě 25 730 obyvatel (před válkou 32 997), v okrese to bylo 62 629 (před válkou skoro 100 000). Noví osídlenci okresu přišli z Ostravy, Beskyd, Valašska, Zlínska, Mikulovska. Ve městě Opava žilo k 1. dubnu 1947 28 042 Čechů a 466 Němců, ve vězení a ústavech dále 4587 obyvatel.¹²

Sčítání lidu 1. března 1950 ukázalo, že v Opavě žilo 35 576 obyvatel. V roce 1961 to bylo 42 458 obyvatel, přičemž 39,7 % ekonomicky aktivních obyvatel pracovalo v průmyslu a 7,4 % v zemědělství. Podle sčítání lidu žilo v Opavě v roce 1961 48 091 obyvatel, v roce 1970 to bylo 53 269 obyvatel, v roce 1980 již 58 778 obyvatel, v roce 1991 62 815 obyvatel a v roce 2001 61 382 obyvatel.¹³

Podle kritéria největších měst České republiky podle počtu obyvatel byla Opava v roce 1869 na sedmém místě (po Praze, Brně, Plzni, Liberci, Jihlavě a Budějovicích).

⁹ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

¹⁰ KÁŇA, Otakar, et al. *Okres Opava*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1983. 136 s. OC 505/21/85.8 48-001-83

¹¹ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

¹² FRANK, Miroslav, et al. *Opavsko zblízka*. 3. vyd. Nadatur, Ave centrum, 2005. 136 s. ISBN 80-7270-024-3

¹³ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

V roce 1900 již na jedenáctém místě, v 1930 na devátém, v roce 1961 na osmnáctém místě, v 2001 na sedmnáctém místě.¹⁴

2.1.2 Počet obyvatel a jeho vývoj v okrese Opava

Okres Opava měl k 1. 3. 2001 181 405 obyvatel, tj. čtvrtý nejvyšší počet obyvatel v Moravskoslezském kraji a sedmý nejvyšší počet (kromě města Prahy) v České republice. Dlouhodobý vývoj počtu obyvatel vykazuje značný pokles počtu po druhé světové válce, což souvisí s odsunem Němců (pokles o 19 %). Následně okres vykazoval přírůstky. Od roku 1950 dochází ke vzestupu počtu obyvatel: v letech 1950–1961 vzrostl počet obyvatel o 17,6 %, v letech 1961–1970 o 4,8 %, v letech 1970–1980 o 7,6 %, v letech 1980–1991 o 2,6 %, v letech 1991–2001 o 0,4 %. V rozmezí let 1869 až 2001 se tedy počet obyvatel zvýšil přibližně o 56 %, počet domů se vzrostl o 146 %.¹⁵ Vývoj počtu obyvatel a počtu domů shrnují následující dvě tabulky (tab. 1 a tab. 2):

Tab. 1: Vývoj počtu obyvatel při sčítání lidu, domů a bytů v okrese Opava v letech 1869–2001¹⁶:

rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930
počet obyvatel	116346	126283	133420	143366	151686	154719	164241
rok	1950	1961	1970	1980	1991	2001	
počet obyvatel	132880	156275	163774	176133	180638	181405	

zdroj: ČSÚ, 2009 - upraveno

¹⁴ RŮŽKOVÁ, Jiřina, ŠKRABAL, Josef [online]. *Historický lexikon obcí České republiky 186 –2005* [cit. 10. 2. 2009]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4128-04>>.

¹⁵ RŮŽKOVÁ, Jiřina, ŠKRABAL, Josef [online]. *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005* [cit. 10. 2. 2009]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4128-04>>.

¹⁶ RŮŽKOVÁ, Jiřina, ŠKRABAL, Josef [online]. *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005* [cit. 10. 2. 2009]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4128-04>>.

Tab. 2: Vývoj počtu domů při sčítání lidu, domů a bytů v okrese Opava v letech 1869–2001¹⁷:

rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930
počet domů	14523	16853	16445	16983	18695	20333	23947
rok	1950	1961	1970	1980	1991	2001	
počet domů	24785	25754	27270	30227	34399	35775	

zdroj: ČSÚ, 2009 - upraveno

V Moravskoslezském kraji stoupl počet obyvatel od roku 1869 do roku 2001 o 124 %, počet domů o 151 %. V České republice vzrostl počet obyvatel o 35 % ve sledovaném rozmezí a počet domů stoupl o 98 %.

Ve srovnání meziokresním v rámci kraje zaznamenal největší vzrůst obyvatel v letech 1869–2001 okres Ostrava-město (o 721 %), dále okres Karviná (o 482 %), okres Frýdek-Místek (o 109 %), okres Opava (o 56 %), okres Nový Jičín (o 47 %). Okres Bruntál vykazoval dokonce pokles počtu obyvatel (o 30 %). Největší vzrůst počtu domů ve sledovaném období byl v okrese Ostrava-město (o 552 %), následující byl okres Karviná (o 356 %), okres Frýdek-Místek (o 207 %), okres Opava (o 146 %), okres Nový Jičín (o 96%), v okrese Bruntál byl nárůst nejnižší (o 5 %).¹⁸

Počet obyvatel na jeden dům klesl od roku 1869 do roku 2001 o 36,7 %. V roce 1869 bylo na jeden dům 8,01 obyvatele, v roce 2001 to bylo 5,07 obyvatel.

Porodnost v okrese má stejnou klesající tendenci jako celorepublikový průměr. V republice byl přirozený přírůstek ještě v roce 1993, od roku 1994 je zde úbytek. V okrese Opava je obdobná situace (mimo roku 1996, kdy byl přirozený přírůstek 14). Přirozený přírůstek byl v roce 2000 -244. Saldo migrace bylo již od roku 1992 do roku 2000 záporné (mimo roky 1996 a 1997). V letech 1991–2001 je zde přírůstek obyvatel 0,4 %. V roce 1991 byl celkový přírůstek v okrese 610, zatímco v roce 2000 byl již úbytek a to 282. Větší část obyvatel okresu žije ve městech. V sedmi městech okresu (Opava, Hlučín, Dolní Benešov, Kravaře, Budišov nad Budišovkou, Vítkov,

¹⁷ RŮŽKOVÁ, Jiřina, ŠKRABAL, Josef [online]. *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005* [cit. 10. 2. 2009]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4128-04>>.

¹⁸ RŮŽKOVÁ, Jiřina, ŠKRABAL, Josef [online]. *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005* [cit. 10. 2. 2009]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4128-04>>.

Hradec nad Moravicí) žilo 56 % obyvatel okresu v roce 2001. Úbytek počtu obyvatel nastal od roku 1991 v Opavě, Budišově nad Budišovkou, Vítkově a Hlučíně.¹⁹

2.2 Postavení v širším sídelním systému

Okres Opava je součástí Moravskoslezského kraje, který vznikl k 1. 1. 2000. Severní hranicí okresu je státní hranice s Polskem, na východě sousedí malou částí s okresem Karviná, dále s okresem Ostrava-město a okresem Nový Jičín na jihu. Hranici s okresem Bruntál tvoří na západní straně, s okresem Olomouc (kraj Olomoucký) na jihozápadě.

Nejsevernější místo okresu vybíhá ve formě výběžku do Polska, nejsevernější obcí je Třebom (50°3'55" s. š.). Nejjižnější místo okresu se nachází u obce Klokočov (49°43'20" s. š.), nejzápadnější je oblast Červené hory, která patří i k místům s nejvyšší nadmořskou výškou (750 m n. m.), nejvýchodnější hranici okresu tvoří řeka Odra severně od obce Antošovice (18°19'10" s. š.), zároveň je to místo s nejnižší nadmořskou výškou okresu (203 m n. m.). Hranice okresu má délku 246 km.²⁰

Moravskoslezský kraj má rozlohu 5 427 km², celkem 299 obcí. 21 % rozlohy kraje tvoří okres Opava, největší část kraje zaujímá okres Bruntál (28 %), nejmenší část okres Ostrava-město (6 %) – stav k roku 2007. Počet obyvatel v Moravskoslezském kraji je 1 249 981 (k 3. čtvrtletí 2007). Z toho okresu Opava náleží 14 %, největší podíl obyvatel se vyskytuje v okrese Ostrava-město (30 %), nejmenší pak v okrese Bruntál (8 %).²¹

¹⁹ Český statistický úřad [online]. *Okres Opava, obyvatelstvo, 2003* [cit. 6. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/data/2.htm#21>>.

²⁰ FRANK, Miroslav, et al. *Opavsko zblízka*. 3. vyd. Nadatur, Ave centrum, 2005. 136 s. ISBN 80-7270-024-3

²¹ Český statistický úřad [online]. *Meziokresní srovnání – tab.: Meziokresní srovnání vybraných ukazatelů v 1.-3. čtvrtletí 2007*, 8.1.2008 [cit. 6. 4. 2009].

Dostupné na <http://www.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/meziokresni_srovnani>.

2.3 Vývojové trendy v územně správní organizaci v rámci státu

Do roku 1918 měl veřejnou moc v rukou panovník, šlechta a města či cechy. Postátnění veřejné správy začalo za vlády Marie Terezie a Josefa II. (1740–1790). Existovalo 24 krajů a Praha. Nová organizace správy platila od 1. 1. 1850. Zeměpanská státní správa nahradila správu patrimoniální. Země se dělila na kraje v čele s krajským prezidentem, kraje se pak dělily na okresy s hejtmany v čele. Ve Slezsku bylo sedm okresních úřadů. Od správy se oddělilo soudnictví, okresní úřady měly za povinnost evidovat obyvatelstvo, statistické údaje, staraly se o cizinecké záležitosti. Slezsko mělo v letech 1850–1855 podle územního členění veřejné správy rozlohu 5 150 km², počet obyvatel byl v roce 1851 438 586 (tj. 6,6 % obyvatel z Českých zemí). Dále zahrnovalo 7 okresních hejtmanství, 22 soudních okresů, 27 měst, 5 městysů a 662 vesnic. Nová reforma z roku 1855 spojila okresní úřady a soudní okresy v tzv. smíšené okresní úřady. V letech 1855–1867 mělo Slezsko výměru 5 122 km² a počet obyvatel 443 912 (k 1857), 23 smíšených okresních úřadů, 26 měst, 6 městysů, 669 vesnic. V roce 1867 byla oddělena správa soudní od politické. Bylo také zavedeno okresní hejtmanství a jemu podléhající politické okresy, ve Slezsku jich bylo sedm, počátkem 20. století osm a systém převzala i republika v roce 1918. Statutárních měst bylo na počátku jen pět: Praha, Brno, Liberec, Olomouc, Opava.²²

Po roce 1918 se jen změnily názvy úřadů, byl zaveden úřad okresní správy politické v čele s hejtmánem a úřad zemské správy politické v čele se zemským prezidentem. V letech 1912–1927 měla země Slezsko rozlohu 4 423 km², počet obyvatel k 1912 byl 672 268. Politických okresů bylo 11, soudních 23. V roce 1928 byla zavedena země Moravskoslezská v čele se zemským úřadem, zemským prezidentem a zemským zastupitelstvem. Země měla celkem 45 okresních úřadů. Po roce 1938 byla omezena autonomie správy. V roce 1944 byly orgány státní správy určeny národní výbory (místní, okresní, zemské). Od roku 1949 byly reorganizovány okresy, v republice jich bylo celkem 192. V letech 1949–1959 patřila Opava pod kraj Ostravský, který se rozkládal na 4 520 km², k 1. 3. 1950 měl 825 778 obyvatel, 12 okresů, k 1. 1. 1955 měl 444 obcí a 588 osad. Roku 1960 se snížil počet krajů i okresů. Vznikl tedy kraj Severomoravský s rozlohou 11 068 km² s 10 okresy. V druhé polovině

²² RŮŽKOVÁ, Jiřina, ŠKRABAL, Josef [online]. *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005* [cit. 10. 2. 2009]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4128-04>>.

šedesátých let byl zaveden systém středisek obvodního (oblastního) významu (170 obcí) a místního významu s místními národními výbory (1 069 obcí) a s tím probíhalo i snížení počtu obcí (místních národních výborů). Po roce 1990 byla základní územní správní jednotkou určena obec. Místo okresních národních výborů se zavedly okresní úřady, byly decentralizovanými orgány státní správy se všeobecnou působností. Zákonem v roce 2007 bylo vytvořeno 14 krajů, ty ukončily činnost okresních úřadů k 31. 12. 2002. Od 1. 1. 2003 bylo zavedeno 205 obcí s rozšířenou působností na území České republiky.²³

2.3.1 Územně správní vývoj v okrese Opava

Roku 1318 bylo Opavsko odděleno od Moravy a vytvořilo se opavské knížectví. Karel IV. jej uznal v roce 1348 jako zemi České koruny. V roce 1377 (zemřel kníže Mikuláš II.) se knížectví rozdělilo a vzniklo i knížectví krnovské. Hranice mezi knížectvími ani hranice s Moravou však nebyly pevně určeny, důležitý byl majetkový zápis v zemské desce příslušného panství. Od roku 1623 patřily obě knížectví rodu Lichtenštejnů. Po prusko-rakouských válkách se Slezsko rozdělilo (roku 1742), Hlučínsko se stalo součástí Pruska. Obce na levém břehu řeky Opavy (ta tvořila hranici mezi zeměmi) náležely k Hlubčickému kraji, od roku 1818 do Ratibořského kraje. Hlavním městem rakouského Slezska byla Opava. V roce 1782 bylo rakouské Slezsko správně spojeno s Moravou. Moravskými enklávami, což byly statky olomouckého biskupa již od 13. století a spadaly pod přerovský kraj, byly obce Mikolajice, Štáblovice, Uhlířov, Jaktář, Slavkov, Litultovice, Lhotka u Litultovic, Deštné, Dolní Životice, Suché Lazce, Vlaštovičky). Od roku 1797 sice správně patřily Opavě, ale státoprávně podléhaly Moravě. K Moravě také patřilo území v jihozápadní části dnešního okresu Opava s obcemi Budišov nad Budišovkou, Gručovice, Guntramovice, Hořejší Kunčice, Kerhartice, Lesy, Medlice, Nové a Staré Oldřůvky a Podlesí.²⁴

Roku 1849 vznikl politický okres Opava zahrnující soudní okresy Vítkov, Odry, Bílovec, Klimkovice a Opava (ten se skládal z okresu Opava-město

²³ RŮŽKOVÁ, Jiřina, ŠKRABAL, Josef [online]. *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005* [cit. 10. 2. 2009]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4128-04>>.

²⁴ MEDKOVÁ, Marta, MÜLLER, Karel. *Správní vývoj okresu Opava 1848-1998*. Opava: Státní okresní archiv a Zemský archiv v Opavě, 1998. 44 s.

a Opava-venkov). V roce 1850 tvořilo soudní okres Opava 47 obcí (bez Opavy-města), soudní okres Vítkov tvořilo 18 obcí, soudní okres Odry tvořilo 13 obcí, soudní okres Bílovec 15 obcí a soudní okres Klimkovice 21 obcí. Okresní hejtmanství byla v roce 1855 zrušena a místo nich vznikly v čele okresů smíšené okresní úřady pro okres Vítkov, Bílovec, Odry a Klimkovice, pro Opavu-venkov tzv. čistě politický okresní úřad a pro Opavu-město magistrát. V letech 1864 a 1868 se v okrese Opava osamostatnilo několik obcí: 6 obcí v soudním okrese Opava, 4 obce v soudním okrese Vítkov, 4 obce v soudním okrese Odry, 5 obcí v soudním okrese Bílovec a 1 obec v soudním okrese Klimkovice.²⁵

V listopadu 1860 se Slezsko stalo opět součástí Moravy, v březnu 1861 se stalo opět samostatné, rozdělilo se na politické a soudní okresy. V letech 1855–1868 okresu opavskému náleželi: Albrechtice, Bílovec, Bruntál, Cukmantl, Frývaldov, Horní Benešov, Javorník, Klimkovice, Krnov, Odry, Osoblaha, Vidnava a Vítkov.²⁶

V roce 1869 měl politický okres Opava 133 obcí. Od roku 1868, kdy byly obnoveny okresní hejtmanství, do 1918 opavský okres zahrnoval soudní okresy Opava, Vítkov, Bílovec, Odry a Klimkovice. Bílovec a Klimkovice od roku 1896 patřili pod okres Bílovec. V roce 1874 přešla obec Budišovice ze správy soudního okresu Klimkovice k soudnímu okresu Opava. Soudní okres Opava zahrnoval statutární město Opava a 54 obcí. V roce 1890 se spojila obec Kamenec s obcí Štěplovec a vznikla tak obec Kamenec-Štěplovec. Roku 1896 byl politický okres Opava rozčleněn na dva politické okresy – Opava a Bílovec. Politický okres Bílovec nyní zahrnoval soudní okres Bílovec s 19 obcemi a soudní okres Klimkovice s 21 obcemi.²⁷

30. října 1918 vyhlásili slezští Němci provincii Sudetenland, kterou chtěli začlenit k Německu či Rakousku. Ale již 18. prosince obsadila provincii armáda Československa a Sudetenland zanikl.²⁸

²⁵ MEDKOVÁ, Marta, MÜLLER, Karel. *Správní vývoj okresu Opava 1848-1998*. Opava: Státní okresní archiv a Zemský archiv v Opavě, 1998. 44 s.

²⁶ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

²⁷ MEDKOVÁ, Marta, MÜLLER, Karel. *Správní vývoj okresu Opava 1848-1998*. Opava: Státní okresní archiv a Zemský archiv v Opavě, 1998. 44 s.

²⁸ MEDKOVÁ, Marta, MÜLLER, Karel. *Správní vývoj okresu Opava 1848-1998*. Opava: Státní okresní archiv a Zemský archiv v Opavě, 1998. 44 s.

Po roce 1918 se ve struktuře politického okresu udály jen malé změny, soudní okres Opava tvořilo 56 obcí (bez statutárního města), soudní okres Vítkov zahrnoval 21 obcí a soudní okres Odry 17 obcí.²⁹

V roce 1920 bylo Hlučínsko vráceno Československu díky versailleské smlouvě. Okres Opava se skládal ze soudních okresů Opava-město, Opava-venkov, Odry a Vítkov. Obce Hať a Píšť byly připojeny k soudnímu Hlučín roku 1923. Roku 1928 bylo 12 obcí ze západní části okresu Hlučín připojeny k Opavě, 5 obcí z okresu Klimkovice a Bílovec byly přiděleny Hlučín. 1. prosince 1928 vznikla Moravskoslezská země s hlavním městem Brnem, Opava tak přestala fungovat jako hlavní město Slezska. K politickému okresu Opava bylo připojeno 12 obcí z hlučínského politického okresu, k němu pak připojeno pět obcí ostravských. Celý politický okres Opava tak měl celkem 107 obcí.³⁰

Roku 1938 Opava byla hlavním městem Východních Sudet (součást Sudetské župy). Hlučínsko patřilo pod Ratiboř a tím se stalo součástí německé říše. Opavský vládní obvod měl v roce 1939 811 103 obyvatel (z toho 42 % v českém Slezsku) a rozlohu 7848 km². Byl členěn na 15 okresů. Ve vládním okrese Opava bylo 20 % zastoupení Čechů, v okrese Opava-venkov 55,8 % a v okrese Bílovec dokonce 62,2 % Čechů.³¹

Na podzim roku 1945 zahrnoval okres Opava 107 obcí (z toho soudní okres Opava 57 obcí, soudní okres Vítkov 21 obcí, soudní okres Odry 17 obcí a zlomek území Hlučínska 12 obcí), přibližně 37 % obyvatel bylo německé národnosti, kteří čekali na odsun (z toho přibližně 25 % bylo z Opavy).³²

1. ledna 1949 se Opava stala součástí Ostravského kraje. Opava ztratila některé obce, které nyní patřily k okresu Vítkov a Hlučín. Naopak připojeno bylo 12 obcí z bývalého soudního okresu Horní Benešov. Některé obce uvnitř okresu se sloučily, tak nový okres měl 73 obcí. Rozloha okresu se zmenšila z původních 70 471 ha

²⁹ MEDKOVÁ, Marta, MÜLLER, Karel. *Správní vývoj okresu Opava 1848-1998*. Opava: Státní okresní archiv a Zemský archiv v Opavě, 1998. 44 s.

³⁰ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

³¹ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

³² MEDKOVÁ, Marta, MÜLLER, Karel. *Správní vývoj okresu Opava 1848-1998*. Opava: Státní okresní archiv a Zemský archiv v Opavě, 1998. 44 s.

na 43 755 ha. 11. května 1949 vznikl Jednotný národní výbor v Opavě jako správní jednotka pro celý okres, podléhal Krajskému národnímu výboru v Ostravě. Hlavní náplň práce Jednotného národního výboru byla péče o zemědělství, jelikož okres byl charakterem zemědělský. Podle sčítání lidu v roce 1950 měl okres Opava rozlohu 50 244 ha. V roce 1952 se počet obcí snížil na 69. V roce 1954 Jednotný národní výbor nahradil Místní národní výbor v Opavě a byl podřízen Okresnímu národnímu výboru v Opavě. Od roku 1949 do roku 1960 bylo v okrese Opava (v současné podobě území) vystavěno 10 572 bytů (18 % celkové bytové kapacity). Na Hlučínsku bylo postaveno 2 682 domů s 3 896 byty.³³

V roce 1960 proběhla reorganizace správy, z Ostravského kraje se stal kraj Severomoravský, počet jeho okresů se snížil, jejich území se rozšířilo. Zároveň vznikl Městský národní výbor v Opavě. Okres Hlučín (30 obcí), většina okresu Vítkov (28 obcí), část okresu Ostrava (5 obcí), část okresu Bílovec (12 obcí) a část okresu Krnov (2 obce) se staly součástí okresu Opava a měl 132 obcí (z toho 4 města: Opava, Hlučín, Vítkov, Budišov nad Budišovkou). Ze sčítání lidu měl v roce 1961 rozlohu 1172 km² (11 % rozlohy Severomoravského kraje), 132 obcí, z toho již 6 měst a počet obyvatel byl přibližně 10 % populace kraje. V zemědělství bylo zaměstnáno 18,5 % ekonomicky aktivních obyvatel, v průmyslu 15,2 % ekonomicky aktivních obyvatel. Dne 1. 1. 1965 se okres Opava skládal ze 119 obcí. V roce 1966 se úřad přesunul z Bezručova náměstí v Opavě na opravenou Hlásku. V roce 1970 měl okres Opava rozlohu 1172 km². Během normalizace bylo prosazováno sdružování obcí do větších celků, 1. února 1970 se k Opavě připojily obce Komárov a Malé Hoštice. Opava nyní měla 112 městských národních výborů a rozlohu 4 329 ha. K 1. lednu 1975 se k Opavě připojil Podvihov, v roce 1976 Chvalíkovice (jen do roku 1992), Vlaštovičky, Vávrovice, Zlatníky, Milostovice. Okres Opava zahrnoval v roce 1976 91 obcí. V roce 1979 se k Opavě připojily Suché Lazce. Sedm obcí změnilo příslušnost k okresu Ostrava. Rozloha se tak zmenšila o 29 km² na 1 143 km², ubylo 8 000 obyvatel. Okres tedy zahrnoval po velkém slučování obcí 6 měst a 38 obcí. Nejvíce zaměstnanců pracovalo ve strojírenství (37,5 % lidí pracujících v průmyslu).³⁴

³³ KÁŇA, Otakar, et al. *Okres Opava*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1983. 136 s. OC 505/21/85.8 48-001-83

³⁴ MEDKOVÁ, Marta, MÜLLER, Karel. *Správní vývoj okresu Opava 1848-1998*. Opava: Státní okresní archiv a Zemský archiv v Opavě, 1998. 44 s.

V roce 1971 byl zaveden systém střediskové soustavy osídlení. Počet obcí v celé České republice klesl, mnoho obcí prošlo integrací a mnoho jich také zaniklo. Pouze dvě kategorie obcí ze čtyř, které byly vytvořeny, byly dotovány státními investicemi (střediska osídlení obvodního významu a střediska osídlení místního významu). Další dvě kategorie obcí (nestředisková sídla trvalého významu a nestředisková sídla ostatní) byly integrovány s jinými obcemi či zanikly. V roce 1990 se tento systém zrušil.³⁵

V okrese Opava bylo střediskem obvodního významu město Opava (s deseti středisky místního významu), město Ostrava – část v okrese Opava (s osmi středisky místního významu) a město Vítkov (se čtyřmi středisky místního významu).³⁶

Podle sčítání lidu měl okres Opava v roce 1980 rozlohu 1143 km², 44 obcí. V roce 1982 počet obcí klesl na 41. Po roce 1989 docházelo k velké reintegraci obcí. V roce 1991 to bylo 73 obcí s celkovou rozlohou okresu 114 347 ha. K 1. 1. 1994 bylo obcí v okrese Opava 80, k 1. 1. 1998 to bylo 81 obcí, z toho 7 měst (Opava, Budišov nad Budišovkou, Hradec nad Moravicí, Hlučín, Dolní Benešov, Kravaře a Vítkov). K 1. 1. 1997 byla výměra okresu 114 360 ha. V roce 2001 80 obcí s rozlohou okresu 114 371 ha.³⁷ Se snižováním počtu obcí se zákonitě zvyšoval průměrný počet obyvatel na jednu obec. V roce 1961 to bylo 1 262 obyvatel, v roce 1980 4 003 obyvatel a v roce 2001 2 268 obyvatel na jednu obec. Vývoj rozlohy a počtu obcí viz. tab. 3.³⁸

³⁵ KLIMEŠ, David. *Středisková soustava osídlení* [online], 2. 5. 2006 [cit. 10. 5. 2009]. Dostupné na <<http://www.bruntal.net/2004092705-strediskova-soustava-osidleni>>.

³⁶ *Současné problémy osídlení ČSR*. Praha: Státní ústav pro územní plánování, 1972. 56 s.

³⁷ Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.1. Základní výsledky SLDB v dlouhodobém vývoji přepočtené na územní strukturu platnou k 1. 3. 2001*. [cit. 23. 3. 2009]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

³⁸ Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.1. Základní výsledky SLDB v dlouhodobém vývoji přepočtené na územní strukturu platnou k 1. 3. 2001*. [cit. 23. 3. 2009]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

Tab. 3: Vývoj rozlohy a počtu obcí okresu Opava v letech 1961–2001 (k 1. 3. 2001):³⁹

	Rok sčítání				
	1961	1970	1980	1991	2001
	Území, struktura osídlení podle stavu v příslušném roce				
Rozloha (ha)	117 148	117 210	114 325	114 347	114 371
Počet obcí	132	118	44	73	80
z toho se statutem města	6	6	6	6	7

zdroj: ČSÚ, 2009 - upraveno

3 HISTORICKÝ VÝVOJ

3.1 Historický vývoj do konce 18. století

Území dnešního okresu, jak dokazují mnohé archeologické nálezy, bylo osídleno již ve střední době kamenné. Mezi nejvýznamnější lokality patří Kylešovský kopec v Opavě, Brumovice, Holasovice, mohyly v Hněvošicích, žárová pohřebiště v Kateřinkách, Malých i Velkých Hošticích, Vávrovicích, keltské osady v Kateřinkách a Vávrovicích, slovanské osady v Holasovicích, Kylešovicích, Hradci, slovanské pohřebiště ve Stěbořicích.⁴⁰

Ve městě Opava je významná archeologická oblast na Kylešovském kopci (důkazy přítomnosti lovců mamutů, mamutí kly a stoličky, období mladého paleolitu a to pozdní fáze), další lokalitou je kostelní kopec v Jaktaři, terasa levého břehu řeky Opavy v Palhanci a v Kateřinkách.⁴¹

V pozdní době kamenné (4 000 př. n. l.–2 000 př. n. l.) vznikají první centra řemesel a obchodu, někdy i opevněná vyvýšená sídliště (Hradec nad Moravicí). Nález kamenných zátěží rybářských sítí u řeky Opavy – doklad intenzivního rybářství (unikát

³⁹ Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.1. Základní výsledky SLDB v dlouhodobém vývoji přepočtené na územní strukturu platnou k 1. 3. 2001.* [cit. 23. 3. 2009]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

⁴⁰ KÁŇA, Otakar, et al. *Okres Opava*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1983. 136 s. OC 505/21/85.8 48-001-83

⁴¹ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

ve střední Evropě). Do doby bronzové (2 000 př. n. l.–750 př. n. l.) se datuje nález rozsáhlého žárového pohřebiště v Kateřinkách i v centru města.⁴²

V 9. století byl na území okresu usazen kmen Slovanů, Holasicové. Jejich centrem bylo hradisko na území dnešních Holasovic. První zmínky o obcích okresu jsou již z roku 1060 (Hradec nad Moravicí), 1131 (Holasovice), 1183 (Kobeřice), 1220 (Stěbořice, Velké Hoštice), 1224 (Kravaře, Litultovice, Slavkov), 1228 (Píšť), 1238 (Březová), 1249 (Oldřišov), 1250 (Jakartovice, Mladecko), 1265 (Velké Heraldice), 1270 (Zábřeh), 1282 (Kamenec, Budišovice, Štítina), 1288 (Hněvošice, Vršovice), 1301 (Budišov nad Budišovkou, Vítkov), 1303 (Hlučín), 1312 (Dolní Benešov, Raduň). Hradisko v Holasovicích se stalo střediskem středověké holasické provincie. Hradec nad Moravicí, stejně jako část území až k Hlučínsku, patřil k přerovské provincii. Na konci 12. století vyvrcholila rozepře Přemyslovců a Piastovců o území Opavska, kdy bylo území definitivně přiřazeno k českým zemím. Po četných válkách ve 13. století byla zahájena kolonizace. Mezi novými kolonizátory byl i velký počet obyvatel německé národnosti. Centrem kolonizace se staly obce jako například Oldřišov, Březová, Stěbořice, Kravaře. Ve 13. století bylo Opavsko součástí Moravy, poté jej kníže Mikuláš ovládl a vzniklo knížectví. Po jeho smrti se území rozdrobilo na feudální držby, feudálními sídlem se staly hrady (Hradec, současné zříceniny Vikštejn u Vítkova, Vildštejn a Medlice), kamenná a dřevěná tvrz. Po husitských válkách bylo okolí města Opavy značně zničeno. Pro 15. a 16. století byly typické mnohé územní změny (k Opavsku již nepatřil Fulnek, patřil ale i Bruntál a Odry). V průběhu 17. století probíhala mohutná germanizace s rekatolizací (oblast Vítkovska měla největší podíl obyvatel s německou národností). Zlomovým rokem pro celé Slezsko byl rok 1742, kdy bylo Hlučínsko přiděleno k Prusku (byly to obce Antošovice, Bělá, Bílá Bříza, Bobrovníky, Bohuslavice, Bolatice, Borová, Darkovice, Darkovičky, Dolní Benešov, Hať, Hlučín, Hněvošice, Hošťálkovice, Chlebičov, Chuchelná, Jasénky, Kobeřice, Koblův, Kouty, Kozmice, Kravaře, Lhotka, Langendorf, Ludgeřovice, Malánky, Malé Hoštice, Markvartovice, Oldřišov, Petříkovice, Píšť, Pusté Jakartice, Rohov, Slušovice, Strahovice, Sudice, Svoboda, Šilheřovice, Štěpánkovice, Třebom, Velké Hoštice, Vrbka, Vřesina, Zábřeh, Závada – dnes obce patří k okresům Opava a Ostrava-město).⁴³

⁴² MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

⁴³ KÁŇA, Otakar, et al. *Okres Opava*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1983. 136 s. OC 505/21/85.8 48-001-83

3.1.1 Slovanská sídla

Nejstarší sídla slovanských kmenů byly formovány rozptýlenými rodovými dvorci, později rodovými vesnicemi (volné shluky staveb). Slované také zakládali hradiště (př. Holasovice). Byla to významná opevněná centra regionu. V současnosti je archeologické naleziště v Holasovicích kulturní památkou.⁴⁴

3.1.2 Dům slezského pohraničí – Opavský dům

Oblast Opavska (hlavně Kravařska) byla ovlivněna domem Českomoravské vrchoviny i franským dvorem (tj. středoněmeckým domem). Východně se rozléhalo Těšínsko a jeho roubený dům a Valašsko, jižně sousedilo s Hanou, ostatní část byla ovlivněna Slezskem s gotickým německým dvorem. Tzv. Opavský dům je typický zapojením budovy na sklad obilí (špýcharu) přímo nad vjezdovou bránu. Tyto špýchary byly roubené s kupolovitou střechou (v současnosti k vidění v obcích Kouty, Kobeřice, Bolatice, Velké Hoštice, Chuchelná, Třebom, Hať). Tyto špýchary jsou pravděpodobně pozůstatek po starém slovanském domě. Další typická zvláštnost byl portikus (podsínek). Byla to předsíňová hala s dřevěnými sloupy, někdy nad ním byla malá místnost pod střechou (např. v současnosti domy v Kylešovicích). Dále byl dům pravidelný, roubený, pouze přízemní a byl orientován na ulici. Dům byl sevřený ze všech stran budovami (franský dvorec). Na jedné straně stála obytná budova, na protější straně chlévy a v zadní části se nacházela stodola. V přední části obytného domu se nacházela světnice, ve střední části byla kuchyně, v zadní pak komory. Vliv Slezska na lidové stavby byl na přelomu 13. a 14. století patrný v Olomouci, Kroměříži a Brně.⁴⁵

⁴⁴ ČERNÁNSKÝ, Martin. [online]. *Doba římská a stěhování národů*. [cit. 13.5.2009]. Dostupné na <<http://www.lidova-architektura.cz/A-vyvoj/historie-vesnice/slovane-stehovani-narodu.htm>>.

⁴⁵ MENCL, Václav. *Lidová architektura v Československu*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1980. 632 s. 21-061-79

3.1.3 Prostorová struktura obcí⁴⁶

Města a jejich prostorová struktura

Podle půdorysu měst se v okrese Opava vyskytují hlavně dva typy prostorové struktury měst: města s radiálně-koncentrickým půdorysem (Opava, Hlučín, Budišov nad Budišovkou, Vítkov) a města s lineárním půdorysem (Kravaře, Dolní Benešov, Hradec nad Moravicí). Podle půdorysového vývoje se města okresu řadí k polymorfním organismům, všechny se v průběhu minulosti vyvíjely.

Morfologická charakteristika venkovských sídel

Plužiny: délková plužina převažuje na většině území (Hrabyně, Velká Polom, Stěbořice aj.), úseková plužina se vyskytuje kolem některých měst (př. Opava, Hradec nad Moravicí).

Půdorysné typy vesnic: silniční ves (např. Stěbořice, Slavkov, Raduň, Svobodné Heřmanice, Litultovice, Dolní Životice, Čermná, Kylešovice); ulicovka (př. Kouty, část Kravař); návesní ves trojúhelníková (např. Komárov); návesní ves s obdélníkovou návší (např. Chvalíkovice, Skrochovice, Moravice); návesní ves s čtvercovou návší (např. Zlatníky); návesní ves s nepravidelnou návší (např. Mladecko); hromadná vesnice nepravidelného půdorysu (např. Velké Heraltice, Holasovice, Lesní Albrechtice, Skřipov, Kateřinky, Milostovice); dlouhá hromadná ves (např. Deštné, Melč, Větkovice, Vršovice).

Opavsko je řazeno podle typologie venkova do Oblasti bohatých Sudet (velký podíl obyvatel, rozvoj textilního a strojírenského průmyslu, velké ekologické znečištění).

3.2 Historický vývoj od počátku 19. století

Dekret z roku 1834 stanovil Opavu za hlavní město Slezska, ovšem v roce 1841 jej dvorní komora zrušila, protože Opava byla jen krajským a lichtenštejnským ochranným městem. Ve vesnicích v okolí Opavy byly v čele správy rychtáři. Kateřinky, které ležely na hranici s Pruskem, byly rozloženy do osmi částí, až v roce 1763 se

⁴⁶ PTÁČEK, Pavel, et al. [online]. *Cvičebnice z geografie sídel*. [cit. 5.5.2009]. Dostupné na <http://geography.upol.cz/soubory/lide/ptacek/cvicebnice_sidla/verze1.aam>.

spojily v jednu. Jaktař byla moravskou enklávou, její farnost zahrnovala i okolní vesnice jako Jarkovice, Milostovice, Vlastovičky, Vávrovce, Palhanec. Město Opava vlastnilo obce Otice, Jakubčovice, Skřipov a Karlovec. Počátkem 19. století ve Slezsku započala pravidelná poštovní doprava, v Opavě byla zřízena poštovní správa i poštovní inspektorát. Až do konce 19. století lidé užívali pitnou vodu ze studní, vodárna stála v ulici U fortny. V roce 1845 byla dostavěna kanalizační síť. V roce 1849 se Opava stala centrem nově ustanoveného politického okresu Opava. Ke konci roku 1918 vzniká německá provincie Sudetenland, ale zanikla za přibližně měsíc a půl. Ve dvacátých letech bylo otevřeno gymnázium v Hlučíně a odborné školy v Opavě, Hlučíně i Kravařích a přidaly se tak k zatím jediné střední škole (gymnáziu) na Opavsku. K 1.12.1928 se Slezsko správně připojilo k Moravě, tak Opava přestala být hlavním městem Slezska.⁴⁷

Německá armáda vstoupila do Opavy 8. října 1938. Město Opava se stává hlavním centrem části Sudetské župy – Východních Sudet. Během křišťálové noci byla vypálena opavská synagoga (jedna z největších synagog v českých zemích). 20. listopadu 1944 byla Opava poprvé bombardována, po velkých bojích a materiálních škodách, během nichž shořela mj. i radnice, byla osvobozena 22. dubna 1945. Nejdříve byly osvobozeny obce Třebom a Sudice, poté východní část území. O obce Oldřišov, Kravaře, Chlebičov aj. se vedly kruté boje. Po osvobození Opavy ruská armáda pokračovala na Krnov, Vítkov, Fulnek a Bílovec. Největší tanková bitva proběhla u obce Štítina. Opava byla druhým nejpoškozenějším městem na území ČSSR (po Osoblaze, která vymizela úplně). V Jaktaři, v Kylešovicích, v Kateřinkách a v obci Karlovec vznikly samostatné národní výbory. Po válce byly k městu Opava připojeny obce Jaktař, Kylešovice a město Kateřinky a v roce 1949 se stala Opava součástí Ostravského kraje.⁴⁸

Všechny čtvrti města byly napojeny na kanalizační a vodovodní síť v padesátých letech. Současně byla provedena elektrifikace celého okresu. Na počátku 60. let byl

⁴⁷ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

⁴⁸ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

vybudován zimní stadion. Roku 1956 zrušena tramvajová doprava, nahrazena trolejbusy a autobusy.⁴⁹

Na konci 60. let bylo v okrese 131 mateřských škol, 135 základních škol, tři všeobecné střední školy v Opavě, Vítkově a Hlučíně (později gymnázia), 6 středních odborných škol (zdravotní, ekonomická, strojnická, stavební, zemědělská, hotelová), vojenské gymnázium, 9 učňovských škol, dále 139 knihoven, 46 kin.⁵⁰

V sedmdesátých letech Opavsko bylo bráno v té době jako periferie ostravské průmyslové oblasti v republikovém měřítku, ne jako správní či historické centrum. 24. listopadu 1990 městský národní výbor nahradil Úřad města Opavy, 26. září 1994 se přejmenoval na Magistrát města Opavy.⁵¹

31.12. 2002 byly zrušeny okresní úřady a Opava se stala obcí s rozšířenou působností (III.typ).

3.2.1 Vliv vývoje hospodářství a železnice na sídlení strukturu

V roce 1810 vznikla nejstarší továrna v Opavě, byla to manufaktura J. Czeikeho na textil. Vyráběli zde jemné sukno za použití přádeleckých strojů. V roce 1822 se v Opavě sdružilo do cechu 190 soukenických mistrů, zaregistrováno bylo celkem 48 cechů s 671 řemeslníky. Městský pivovar vznikl v roce 1825. Výrobky z opavské papírny se vyvážely na Moravu. V roce 1840 založil T. Fiedor továrnu na cukrářské výrobky, v padesátých letech vznikaly první cukrovary. Roku 1820 působilo v Opavě přibližně 120-140 obchodníků a hostinských. V roce 1890 bylo v Opavě 1473 podniků, 510 z nich se zabývalo obchodní činností, 254 oděvnictvím, 147 pohostinstvím, 122 potravinářstvím aj. Cukrovarnictví se rozvíjelo od padesátých let 19. století, cukrovary byly také ve Skrochovicích, Kateřinkách, od roku 1869 ve Vávrovicích. Nadále fungovala Fiedorova továrna na oplatky, pivovar, mlékárna na dnešní Krnovské ulici. V roce 1850 začala vyrábět šicí stroje továrna Silesia, později Minerva. Ta byla největší podnik svého oboru v celé monarchii. Dále se na levobřežní straně řeky těžil vápenec a

⁴⁹ FRANK, Miroslav, et al. *Opavsko zblízka*. 3. vyd. Nadatur, Ave centrum, 2005. 136 s.

ISBN 80-7270-024-3

⁵⁰ KÁŇA, Otakar, et al. *Okres Opava*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1983. 136 s. OC 505/21/85.8 48-001-83

⁵¹ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

sádrovec. Od roku 1922 byl lom na sádrovec na dnešním Stříbrném jezeře. V roce 1883 byl v Komárově založen chemicko-farmaceutický podnik, opět největší z monarchie. V roce 1859 postavena plynárna, elektrárna v roce 1904. Nejstarší banka vznikla již v roce 1854, byla to pobočka Rakouské národní banky. Obchodní dům Breda vznikl v roce 1893.⁵²

Mezi největší průmyslové závody v první polovině 20. století patřila továrna na výrobu juty, závod vídeňské firmy Helios, textilní továrny, továrna na šicí stroje Minerva, farmaceutická továrna v Komárově, cukrovar ve Vávrovicích. Lokální význam měly slévárny a strojírny v Budišově nad Budišovkou a v Dolním Benešově. Závod na výrobu zboží z hedvábí v Horní Vsi (Vítkovsko), tabákové továrny v Budišově a v Chuchelné, nábytkářská továrna v Litultovicích, papírenská továrna v Žimrovicích měly dlouhou tradici. V Palhanci a v Hlučíně byly největší mlýny.⁵³

Ve městě fungovaly tři tramvajové linky. V počtu motorových vozidel byla Opava na třetím místě v republice (290 osobních automobilů, 80 nákladních, 4 autobusy, 220 motorek, 24 taxi).⁵⁴

Po válce obyvatelé Hlučína měli jen málo pracovních míst, nejvíce lidí dojíždělo za prací do Opavského okresu (2 500), do Ostravy (866) a do Krnova (222). V obci Petřkovice pracovali v uhelných dolech nebo v Třebovicích v energetických závodech (přibližně 2 000 míst).⁵⁰

V padesátých letech vznikly mrazírny i strojírenský podnik Ostroj (výroba důlních a razících strojů). Továrna na sklářský tmel v Komárově byla československým monopolem. Dolnobenešovský závod na výrobu armatur se stal největší průmyslový podnik na Hlučínsku. V Chuchelné se místo předválečného tabáku a lnu začaly zpracovávat umělé hmoty, v Bolaticích se rozvíjel textilní průmysl, v Kobeřicích se rozvíjela těžba sádrovce. V osmdesátých letech se rozšířily opavské mrazírny, nový komplex byl postaven na Palhanci, opavský Ostroj se začlenil ke koncernu Ostravsko-karvinských dolů. Rozvíjel se železárenský podnik Brano v Brance u Opavy (výroba litin, zámků a kování). V roce 1995 zkrachovaly opavské škrobárny, taktéž zkrachovaly mlékárny a opavský pivovar Zlatovar v současnosti chátrá. V roce 1998 se mrazírny

⁵² MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

⁵³ KÁŇA, Otakar, et al. *Okres Opava*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1983. 136 s. OC 505/21/85.8 48-001-83

⁵⁴ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

staly součástí firmy Nowaco. Textilní podnik Karnola ukončil svou činnost v roce 2001 a Moravolen změnil název na Opavlen. Strojírenský podnik Ostroj v devadesátých letech začal vyrábět zemědělské stroje, jeho význam v souvislosti s uhelnou těžbou klesl. Konstrukční firma Feram a železářny Brano pokračují ve výrobě i v současnosti. Papírny v Žimrovicích se staly součástí švýcarské firmy Model, která pokračuje v Opavě tradiční výrobou papírenských výrobků na Těšínské ulici. Farmaceutickou Galenu v Komárově získali Američané s firmou Ivax, následně Izraelci s firmou Teva. Firma Opavia byla v roce 1997 přemístěna z Olomoucké ulice ve městě Opava nově vybudované haly ve Vávrovicích.⁵⁵

Od roku 1855 bylo funkční vlakové spojení Opava až Ostrava-Svinov (tzn. napojení na severní Ferdinandovu dráhu), do Krnova (a dále do Olomouce) se jezdilo od roku 1872.⁵⁶

V roce 1891 se otevřela trať Suchdol–Odry–Budišov nad Budišovkou. Ve stejném roce byla zahájena doprava na trati Opava–Svobodné Heřmanice–Horní Benešov, poslední úsek byl ale v roce 1970 zrušen.⁵⁷

V roce 1895 byla otevřena železniční trať Ratiboř–Kravaře–Opava. Na konci 19. století měla být zprovozněna trať Opava–Fulnek–Trenčín, ale z návrhu sešlo a trať nebyla dostavěna. Tramvajová doprava ve městě byla zřízena ke konci roku 1905. V roce 1911 začala stavba železnice, která znamenala propojení s Berlínem (Kravaře–Hlučín–Annaberk, dnes Chalupki), ale stavbu přerušila první světová válka. Dnes je funkční část Opava–Kravaře–Chuchelná jako odbočná trať železniční trati Opava–Hlučín. Během druhé světové války narostla intenzita nákladní dopavy.⁵⁸

Stavby a rozvoj železnice vedly k zahájení průmyslové revoluce a k industrializaci. V letech 2004–2007 byla provedena elektrifikace tratě Opava východ–Ostrava Svinov. V současnosti se plánuje propojení měst Hlučín–Ostrava pomocí tzv. vlakotramvaje.

⁵⁵ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

⁵⁶ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

⁵⁷ HINČICA, Jaromír. *O zahájení provozu na trati Opava - Horní Benešov*. Olomouc: Oblastní ředitelství ČSD v Olomouci, 1992. 35 s.

⁵⁸ ŠEVČÍK, Erich, WANDENBURG, Udo [online]. *Z historie železniční trati* [cit. 12. 5. 2009].

Dostupné na <<http://kozmice.cz/historie/histrate.php>>.

3.3 Vývoj měst

3.3.1 Opava

Město Opava vzniklo u brodu přes řeku Opavu, přes který procházela kupecká stezka z Olomouce do Polska. První zmínka o Opavě se vyskytla 26.12.1195. Dominanty Kylešovice a Kostelní kopec v Jaktaři ztratily svůj význam v 2. polovině 12. století. Mezi nimi na pravém břehu řeky Opavy vznikl prostor pro osídlení. Ke konci 12. století se opavská komunita rozrůstala i na dalších místech. Toto rozrůstání mělo střediskový charakter. Centrum vznikajícího města bylo na dnešním Horním náměstí. Součástí městských hradeb zatím neznámé konstrukce byly tři brány: Hradecká v jižní části, Ratibořská v severovýchodní a Jaktařská v západní části. Hradební systém vznikl ve 40. a 50. letech 13. století. Ve 12. století měla Opava několik hospod, dílen a dvorů na pravém břehu nad brodem přes řeku Opavu. Od poloviny 13. století se městské centrum rychle rozvíjelo, zvláště v okrajových zónách. Rozvíjela se také síť ulic, využívali se i parcely vně hradebního věnce. Ratibořské a Jaktařské předměstí bylo v 13. – 14. století osídlené jen zřídka, byla zde však soustava vodních mlýnů na řece Opavě i na mlýnském náhonu, který kolem řeky Opavy protékal. Pozemky kolem ulice, která vybíhala z Jaktařské brány (dnešní Krnovská ulice), se využívaly i k výrobním účelům např. ke zpracování železa.⁵⁹

Do Opavy přicházela tzv. zemská silnice (od 13. století název Opavská cesta) od Oder, přes obci Březovou a přes Hradec (od roku 1078 zde stála mýtní stanice). Před Hradcem křížila také zemský příkop (raně středověkou hranici mezi Slezskem a Moravou). Do Opavy vcházela přibližně nynější Hradeckou ulicí. Od roku 1296 měla Opava právo třídního nuceného skladu a vybírání mýta za dovoz kupeckého zboží do vévodství. Jižní tzv. Jívovská cesta vedla přes Litultovice a Slavkov od Olomouce (přibližně v místě dnešní silnice Opava – Olomouc). Další významná silnice, západní, spojovala Krnov a dále polskou Vratislav s Opavou. Z dolů ve Věličce se dopravovala sůl po cestě, která spojovala Opavu s Ratibořím, Krakovem a dále se severním pobřežím.⁶⁰

⁵⁹ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

⁶⁰ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

V centru města se tyto obchodní stezky propojily na Horním náměstí, které má trojúhelníkovité uspořádání. Spojovacím článkem mezi severní a jižní cestou byl Dobyččí trh (dnešní Masarykova třída). Další tržní prostor tvořilo Dolní náměstí s napojením na Ratibořskou bránu.⁶¹

Počátkem 13. století byl vybudován kostel Nanebevzetí Panny Marie, při kterém existovala farní správa a také u něj bylo první pohřebiště, ve druhé polovině 13. století pak kostel sv. Vojtěcha a koncem 14. století kaple sv. Kříže v Kateřinkách. V druhé polovině 13. století přišel do Opavy církevní řád Minoritů, v polovině 14. století Dominikáni a Johanité, v polovině 15. století Františkáni, Jezuité až v roce 1625.⁶²

Vévoda Přemek Opavský se rozhodl v 80. letech 14. století postavit v Opavě hrad (roku 1383 dostavěn, zbourán 1892). Nikdy zde ovšem nebydlel. Hrad byl skromný, jednokřídlový. Stál přímo u městských hradeb na jihovýchodě, v místě dnešního Slezského muzea. Okolo hradu byl velký příkop. Hlavní sídlo aristokracie bylo ovšem na blízkém hradě na Hradci.⁶³

Ze soupisu z roku 1580 vyplývá, že počet majitelů nepriviligovaných domů byl 175, z toho na Jaktařském předměstí jich bydlelo 62, na Hradeckém 45 a na Ratibořském 42. Zbývající byly na ulicích, které vybíhaly z města. V soupisu bylo také zapsáno 80 měšťanů, kteří měli domy uvnitř hradeb. Tzv. zámecký urbář z roku 1586 vypovídá, že k Opavě náleželo 893 domů, z toho 453 bylo uvnitř hradeb (tj. 50,73 %). Pro srovnání: Olomouc s 580 domy uvnitř hradeb, Brno s 510 domy uvnitř hradeb, Jihlava s 570 domy uvnitř hradeb a Znojmo s 410 domy uvnitř hradeb. Domy na opavském předměstí přitom patřily buď přímo městu nebo to byly zemědělské usedlosti, které podléhaly zámecké vrchnosti. Nejmajetnější byli majitelé vinoprávných a právovárečných domů. V kupeckém domě na Horním náměstí, tzv. Schmetterhausu, se scházela městská rada.⁶⁴

⁶¹ FRANK, Miroslav, et al. *Opavsko zblízka*. 3. vyd. Nadatur, Ave centrum, 2005. 136 s. ISBN 80-7270-024-3

⁶² FRANK, Miroslav, et al. *Opavsko zblízka*. 3. vyd. Nadatur, Ave centrum, 2005. 136 s. ISBN 80-7270-024-3

⁶³ FRANK, Miroslav, et al. *Opavsko zblízka*. 3. vyd. Nadatur, Ave centrum, 2005. 136 s. ISBN 80-7270-024-3

⁶⁴ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

V polovině 16. století bylo dostavěno zásobování města vodou z řeky tzv. Mlýnským náhonem. Věž opevnění na severozápadě byla použita jako rezervoár vody.⁶⁵

Významnou část opavských nemovitostí byly statky církve. Řád německých rytířů poskytl městu faru u kostela panny Marie v roce 1540 společně se čtyřmi vesnicemi: Smíchovy, Mikulovice, Holasovičky a Křížovy), řád Johanitů pak pozemky na předměstích (ponechali si obce Vávrovice a části Malých Hoštic, Vávrovic a Vysoké).⁶⁶

V polovině 16. století existovalo na území Opavska 60 statků, mezi největší patřily Vikštejn, Hlučín, Hradec, Velká Polom a Velké Heraldice. Městy na Opavsku byly Hlučín, Bruntál, Bílovec a Odry, menšími městy Vítkov, Hradec, Horní Benešov, Klimkovice aj.⁶⁷

Válkou se Švédy byla téměř zničena předměstí, Ratibořské dokonce vypáleno. Byla sice obnovena, ale již ne v takovém rozsahu. V roce 1655 vojenská správa rozhodla o likvidaci opevnění kvůli obavám, že nepřítel by po dobytí z města vytvořil nedobytnou základnu. Hradby tudíž pomalu chátraly. Z registru šosovného bylo na konci 17. století ve vnitřním městě 464 domů. 446 z nich byly domy měšťanů, 6 bylo šlechty a ostatní byly městske (radnice, taberna, obchodní dům Hláška, maštale, pivovar atd.).⁶⁸

Právovárečné domy, které patřily mezi nejvýznamnější, byly okolo obou náměstí a na ulici Ostrožná a Mezi Trhy. Tyto domy byly kamenné, jednopatrové nebo dvoupatrové, s rozlehlými mázhauzy, v nichž se šenkovalo. Jeden z měšťanských domů, který patřil nejvýznamnějším opavským rodinám, se nacházel vedle radnice v místě nynějšího obchodního domu Slezanka (jeho cena byla 1 500 – 2 000 tolarů). Dále paláce šlechty: Raduňský (dnešní Blücherův) palác na Dobyčtím (nyní Koňském) trhu či Benešovský palác na rohu Ostrožné a Hrnčířské. Střední vrstvy (řemeslníci, obchodníci) měly dřevěné domy na Hrnčířské, Pekařské, Kolářské, na Dobyčtím trhu.

⁶⁵ FRANK, Miroslav, et al. *Opavsko zblízka*. 3. vyd. Nadatur, Ave centrum, 2005. 136 s.

ISBN 80-7270-024-3

⁶⁶ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

⁶⁷ KÁŇA, Otakar, et al. *Okres Opava*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1983. 136 s. OC 505/21/85.8 48-001-83

⁶⁸ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

Méně bohatí bydleli na okraji města, na Solné, Jánské a Židovské ulici, na ulici Na blátě (dnes Poštovní), podél hradeb, na Smolném (Rybím) trhu. Hodnota těchto domů dosahovala několik desítek či stovek tolarů v polovině 17. století. Na předměstích žili zemědělci a řemeslníci, kteří potřebovali speciální podmínky a prostory. Žili zde hrnčíři, koželuzi, barvíři a umělci. Od počátku 16. století stála poblíž hradu papírna. Za hradbami byly také zemědělské usedlosti měšťanů (folvark na Jaktařském předměstí, Musmannovský a Melčovský na Ratibořském předměstí, dvůr zvaný Kliplák na dnešním Bezručově náměstí).⁶⁹

Podle soupisu z roku 1723 bylo v Opavě 591 domů, z toho uvnitř hradeb 359 a 6 domů šlechty a deset bytů na obchodním domem Hláška. V roce 1743 to bylo 643 domů a v roce 1746 643 domů, z toho 384 uvnitř hradeb. Podle počtu domů byla Opava v první polovině 18. století jedno z největších slezských měst. Právo šenkovat víno a vařit pivo mělo v této době 65 domů a právo šenkovat a vařit pivo mělo 270 domů a všechny tyto domy byly pouze uvnitř opevnění.⁷⁰

Opava byla již od středověku majitelem pozemků ve vsi Skřipov (zmíněno v roce 1284), v Otících (1361) a Jakubčovicích (koupěny v roce 1523). Otice měly v roce 1645 33 osedlých (1 rychtáře, 18 sedláků, 10 zahradníků, 4 domkáře). V Jakubčovicích bylo v té době 31 osedlých (17 sedláků, 13 zahradníků, 1 kováře) a ve Skřipově 30 osedlých (20 sedláků, 9 zahradníků, 1 mlynář). Tyto vsi patřily k obcím střední velikosti. Po válce Opava měla dva vrchnostenské dvory – opavský (větší, na Jaktařském předměstí, přibližně 66 hektarů) a otický (menší výnosy, asi 54 hektarů). Při kostele Nanebevzetí Panny Marie fungovala farní latinská škola, kterou z důvodu nekvalitní výuky navštěvovalo málo dětí. Další obecné školy byly soukromé. V roce 1631 bylo založeno jezuitské gymnázium, později byla vybudována i kolej u chrámu sv. Jiří. Studovalo zde přibližně 400 chlapců, v 18. století i přes 600.⁷¹

V roce 1834 měly Kateřinky 266 domů, Kylešovice 193 domů, Jaktař 193 domů. V roce 1849 byly vystavěny kasárny („Staré kasárny“) vedle současného obchodního domu Breda, zbourány byly v roce 1939. Na Krnovské ulici stály „Malé kasárny“ i

⁶⁹ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

⁷⁰ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

⁷¹ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

„Nové kasárny“. Vojenská nemocnice stála od roku 1846 na dnešní Jaselské ulici. V roce 1889 byly postaveny „Velké kasárny“ na dnešní Sokolovské ulici.⁷²

Roku 1881 byl zbourán knížecí zámek, pozůstatek opevňovacího valu představuje tzv. Ptačí vrch v sadech Svobody. Vznikl nový pruh parků (sady Svobody, sady Dvořákovy) jdoucí od Slezského muzea až k hotelu Koruna a podél něj tzv. ring podle vzoru okružní třídy ve Vídni.⁷³

V roce 1877 byla založena Matice opavská, ústřední centrum pro osvětu českého národa. Ta založila gymnázium v roce 1883. 2. prosince 1900 byla otevřena nová Slezská nemocnice, nahradila tak městskou nemocnici z roku 1862. V roce 1889 byla zřízena psychiatrická léčebna na Olomoucké ulici.⁷⁴

1. listopadu 1875 byla dostavěna nová vodárna na Karlovecké ulici, budovaly se vodovody a stará věž vodárenská U fortny byla zbourána. Nová síť kanalizace byla dokončena v roce 1912 s čistící stanicí na Těšínské ulici. Hřbitov býval na místě dnešního kostela sv. Hedviky, zrušen byl 1891. Na Otické ulici byl v roce 1891 zřízen městský hřbitov. Opavské koupaliště bylo u Mlýnského náhonu na dnešní Rybářské ulici od roku 1896 do roku 1932, kdy byly otevřeny lázně v městských sadech. V roce 1928-1930 vznikala obchodní dům Breda-Weinstein (architekt Leopold Bauer, také navrhl kostel sv. Hedviky). Během 2. světové války bylo zničeno 30 % všech bytů v Opavě, 12 městských budov, 48 zemědělských a 14 průmyslových podniků bylo zničeno, 44 městských, 352 zemědělských a 38 průmyslových domů poškozeno. Na počátku roku 1947 bylo vystavěno 6000 bytů u kostela sv. Hedviky.⁷⁵

V padesátých a šedesátých letech byly proluky v centru města zastavěny. kolem Horní náměstí vyrostly vícepatrové domy s rovnými střechami, divadlo bylo také přestavěno. Byl ale zachován půdorys historického města. Nová výstavba vznikla na ulici Olomoucké, Na Rybníčku i na Krnovské, mnoho domů bylo vystavěno okolo kostela sv. Hedviky, v osmdesátých letech vznikala panelová sídliště v Kateřinkách,

⁷² MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

⁷³ FRANK, Miroslav, et al. *Opavsko zblízka*. 3. vyd. Nadatur, Ave centrum, 2005. 136 s. ISBN 80-7270-024-3

⁷⁴ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

⁷⁵ MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.

Kylešovicích a na Olomoucké ulici. Starší zástavba zde zcela zanikla. Vznikaly zde také průmyslové oblasti (Těšínská ulice, Karlovec, Komárov, Vávrovce).⁷⁶

3.3.2 Hlučín

Hlučín byl založen na počátku 14. století, byl tržním střediskem statku na hradě Landek. Patřil pod správu opavských knížat, jimž patřil také hrad. V polovině 16. století patřil opolským vévodům. Roku 1742 přešla oblast Hlučínska k Prusku, k českému státu byl připojen až v roce 1920. V roce 1960 se z něj stalo okresní město a přijal obec Darkovičky jako součást města, součástí města se staly Kozmice (1973), obce Vřesina a Bobrovníky (1975), Dobroslavice (1976), Darkovice, Děhylov (1979) a Hat' (1985). V současnosti jsou součástí Hlučina pouze Darkovičky a Bobrovníky jako městské části.⁷⁷

V Hlučíně bylo využito koncentrické schéma lokace, oproti ostatním městům Slezska, kde bylo využito podélného schématu. Náměstí má obdélníkový tvar. Opevnění města mělo oválný tvar s dvěma bránami – Opavskou a Ostravskou. Hlučínské předměstí se tvořilo zejména v okolí Dlouhé Vsi, dále východně a severozápadně od kostela sv. Markéty. Dále vznikla osada Rovnina a osada Jasénky na jihovýchodní straně města. Na počátku 20. století výraznější urbanistické změny ve městě nenastaly. V následujících letech se rozvíjela zástavba mezi městem a nádražím a také severozápadně od nádraží bylo vystavěno sídliště. Největší sídliště ve městě vzniklo mezi osadou Jasénky a osadou Rovniny. Centrum města obklopuje silniční obchvat na jižní straně.⁷⁸

Hlučín má rozlohu 2 114 ha, v roce 1869 měl 4 711 obyvatel a 587 domů. V roce 1930 to bylo již 6 685 obyvatel a 927 domů, v roce 1961 10 446 obyvatel a 1 414 domů, v roce 2001 měl 14 346 obyvatel a 2 378 domů.⁷⁹

⁷⁶ KUČA, K. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. IV. díl.* 1. vyd. Praha : Libri, 2000. 942 s. ISBN: 80-85983-16-8

⁷⁷ HARAZINOVÁ, Jarmila [online]. *Hlučín v kostce*, 6.9.2006 [cit. 30.4.2009].

Dostupné na <<http://www.hlucin.cz/mesto-a-okoli/profil-mesta/hlucin-v-kostce.html>>.

⁷⁸ KUČA, K. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. II. díl.* 1. vyd. Praha : Libri, 1997. 938 s. ISBN: 80-85983-14-1

⁷⁹ RŮŽKOVÁ, Jiřina, ŠKRABAL, Josef [online]. *Historický lexikon obcí České republiky 1869 – 2005* [cit. 10.2.2009]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4128-04>>.

3.3.3 Kravaře

Kravaře leží na levobřežní části řeky Opavy. První zmínka o obci pochází z roku 1224. Po tomto datu dostali Kravaře páni z rodu Benešovického. Kravaře spolu s částí Kouty mohou být označeny podle typu půdorysu jako ulicovka. Probíhá podél řeky Opavy a podél silničního tahu z Hlučína do Opavy (ten probíhá po severní záhumenní cestě). Na počátku 18. století byl vystavěn zámek a Annin (v současnosti Hanůvka) a Nový dvůr. V průběhu 19. století obyvatelé Kravař přestali pracovat v zemědělství a začali pracovat v obchodě a v továrnách (Opava, Hlučín, Ostrava). Nastal velký rozvoj zástavby, zatímco v polovině 18. století bylo v obci 82 domů, v roce 1921 to bylo již 622 domů. Domy se řadily podél cest, byly hlavně přízemní, štítové. Byl zde vystavěn cihlový kostel. Severní zástavba vznikla až v 19. století, rozrůstající se zástavbou byly spojeny obce Kravaře s Kouty. V roce 1895 byla vybudována železnice z Opavy. Během 2. světové války bylo celé Hlučínsko přiřazeno k Německé říši a občané získali německé občanství. Po válce bylo město značně poškozeno. V roce 1960 se staly Kravaře městem. Součástí města se staly také Kouty a obce Dvořisko na pravém břehu řeky Opavy (tato obce nepatřila k Prusku). V šedesátých letech byly postaveny bytové domy jižně od železnice na Komenského ulici. V osmdesátých letech byl postaven obchodní dům. Zástavba se rozšířila až k železnici.⁸⁰

Kravaře mají rozlohu 1937 ha, v roce 1869 měl 4527 obyvatel a 634 domů. V roce 1930 to bylo již 6 018 obyvatel a 1 039 domů, v roce 1961 5 989 obyvatel a 1 125 domů, v roce 2001 měl 6 693 obyvatel a 1 761 domů. Zahrnují části Dvořisko, Kouty.⁸¹

3.3.4 Vítkov

Vítkov byl založen již v polovině 13. století, písemně doložen v roce 1301. Těžilo se zde zlato a stříbro. K Vítkovu patří již od 19. století obce Horní a Dolní Ves, Čermná. Od roku 1868 soudní okres Vítkov patřil k opavskému okresu. Mezi roky

⁸⁰ KUČA, K. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. III. díl.* 1. vyd. Praha : Libri, 1998. 952 s. ISBN: 80-85983-15-X

⁸¹ RŮŽKOVÁ, Jiřina, ŠKRABAL, Josef [online]. *Historický lexikon obcí České republiky 1869 – 2005* [cit. 10.2.2009]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4128-04>>.

1949 – 1960 byl okres Vítkov samostatný, později opět součást opavského okresu. V roce 1835 měl 2 962 obyvatel a 423 domů.⁸²

V roce 1869 mělo město Vítkov s dnešními městskými částmi 6 110 obyvatel a 740 domů, v roce 1900 7 540 obyvatel, v roce 1930 6 795 obyvatel a 1 181 domů, v roce 1950 to bylo 4 575 obyvatel, v roce 1961 pak 5 474 obyvatel a 987 domů, v roce 1980 6 483 obyvatel a domů, v roce 2001 6 337 obyvatel, 1 126 domů a rozlohu 5 503 ha.⁸³

V 16. století získal Vítkov právo týdenního trhu a právo dvou jarmarků. Již ve 14. století se rozvíjely textilní podniky, jejichž tradice setrvala až do nedávné minulosti. Velká část obyvatel pracovala v zemědělství. V sedmdesátých letech probíhala ve městě rozsáhlá bytová výstavba na východní straně od náměstí, dále kolem silnice vedoucí k Budišovu.⁸⁴

Město je oválného půdorysu s náměstím ve středu ve tvaru obdélníku. Na náměstí se scházejí dvě silnice, které tvoří osu celého města. Původní výstavba je zachována pouze na části náměstí. V současnosti má sedm městských částí: Jelenice, Klokočov, Lhotka, Nové Těchanovice, Podhradí, Prostřední Dvůr, Zálužné.⁸⁵

3.3.5 Hradec nad Moravicí

Město zmíněno již v roce 1060. Byl významnou pohraniční pevností. V 11. století spadl k Olomouci. Ke konci 13. století bylo v moci opavských knížat. Od 16. století jej ovládalo množství feudálů. Město bylo původně pouze hradní nádvoří, později vznikla stejnojmenná obec s funkcí trhové vsi. Na konci 19. století zde vznikly železárny, které pracují až do současnosti a jsou největším zaměstnavatelem v okrese. Také byl vystavěn Červený zámek. Železnice začala fungovat v roce 1905 (trať Opava – Hradec). V první polovině 20. století vznikla nová čtvrť rodinných domů, tzv. Nový Hradec.⁸⁶

⁸² KÁŇA, Otakar, et al. *Okres Opava*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1983. 136 s. OC 505/21/85.8 48-001-83

⁸³ RŮŽKOVÁ, Jiřina, ŠKRABAL, Josef [online]. *Historický lexikon obcí České republiky 1869 – 2005* [cit. 10.2.2009]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4128-04>>.

⁸⁴ KÁŇA, Otakar, et al. *Okres Opava*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1983. 136 s. OC 505/21/85.8 48-001-83

⁸⁵ Město Vítkov [online]. *Základní informace o městě*, 2006 [cit. 1.5.2009]. Dostupné na <<http://www.vitkov.info/Mesto/informace.html>>.

⁸⁶ KÁŇA, Otakar, et al. *Okres Opava*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1983. 136 s. OC 505/21/85.8 48-001-83

Hradec měl v roce 1869 3 944 obyvatel a 515 domů. V roce 1930 to bylo již 4 916 obyvatel a 857 domů, v roce 1961 4 900 obyvatel a 919 domů, v roce 2001 měl 5 033 obyvatel a 1 305 domů. Má tyto městské části: Benkovice, Bohučovice, Domoradovice, Filipovice, Jakubčovice, Kajlovec, Žimrovice.⁸⁷

3.3.6 Dolní Benešov

Je poprvé zmíněn v roce 1312. Město se nachází v nivě řeky Opavy a je obklopeno rybníky. Osou města je silnice Opava – Hlučín. Od 13. století byla lánovou vsí. Centrum města tvoří čtvercové náměstí, z něj vycházejí tři ulice. Jižně od náměstí je situována tvrz. V 18. století se zástavba rozvíjela směrem jižním od tvrze (nyní zámek), ke konci 18. století se rozvíjela podél hlavní silnice, další zástavba v druhé polovině 19. století vyrůstala směrem k nádraží a kolem silnice vedoucí do Bolatic. Od padesátých let se stavěly bytové domy na volné místě mezi zástavbou a železniční tratí. Součástí města je osada Zábřeh.⁸⁸

Dolní Benešov má rozlohu 1 480 ha, v roce 1869 měl 2 240 obyvatel a 330 domů. V roce 1930 to bylo již 2 694 obyvatel a 390 domů, v roce 1961 3 381 obyvatel a 459 domů, v roce 2001 měl 4 370 obyvatel a 710 domů.⁸⁹

3.3.7 Budišov nad Budišovkou

Obec je doložena v roce 1301, kdy byla střediskem olomouckého území. V centru má čtvercové náměstí. Neobvyklou polohu zaujímá kostel v centru města, je umístěn excentricky. Město má oválný půdorys, v minulosti obeháno hradbami. Předměstí bylo rozvinuto zejména na jižní straně (lánová plužina). Později vzniklo na

⁸⁷ RŮŽKOVÁ, Jiřina, ŠKRABAL, Josef [online]. *Historický lexikon obcí České republiky 1869 – 2005* [cit. 10.2.2009]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4128-04>>.

⁸⁸ KUČA, K. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. I. díl. 1. vyd.* Praha : Libri, 1999. 874 s. ISBN: 80-85983-13-3

⁸⁹ RŮŽKOVÁ, Jiřina, ŠKRABAL, Josef [online]. *Historický lexikon obcí České republiky 1869 – 2005* [cit. 10.2.2009]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4128-04>>.

západ od náměstí vlakové nádraží (železniční trať Suchdol nad Odrou–Budišov), koncentrovaly se zde továrny. Po odsunu Němců poklesl počet obyvatel o dvě třetiny.⁹⁰

Budišov s městskými částmi má rozlohu 7 651 ha, v roce 1869 měl 5 911 obyvatel a 727 domů. V roce 1930 to bylo již 6 738 obyvatel a 1 094 domů, v roce 1961 3 457 obyvatel a 676 domů, v roce 2001 měl 3 233 obyvatel a 675 domů. K městu náleží části Guntramovice, Podlesí, Staré Oldřůvky.⁹¹

4 SOUČASNÁ CHARAKTERISTIKA MĚST A SÍDELNÍHO SYSTÉMU

4.1 Administrativní členění okresu:

Okres Opava je jako statistická jednotka systému NUTS (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques) zavedena od 1. 1. 2000. Klasifikace územních statistických jednotek CZ-NUTS nahradila číselník krajů a okresů ČKO a současně vzniklo nové územní členění ČR, 14 krajů. Klasifikace NUTS je závazná pro všechny členské státy EU podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003 ze dne 26. května 2003. Kraj Moravskoslezský jako jednotka NUTS 3 zahrnuje 6 regionů NUTS 4: okresy Bruntál, Nový Jičín, Frýdek-Místek, Opava, Karviná a Ostrava-město. 1. 1. 2008 byly úrovně NUTS 4 zrušeny nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003 a nařízením Komise (ES) č. 105/2007. Jednotky NUTS 4 (okresy) byly nahrazeny regionálním systémem členění LAU (Local Administrative Units). LAU 1 odpovídá okresům a LAU 2 obcím. Kód okresu Opava je CZ0805.⁹²

Okresní úřady byly v České republice zrušeny k 31. 12. 2002, v současnosti okresy také fungují jako územní obvody policie, soudů a některých jiných státních institucí.⁹³

⁹⁰ KUČA, K. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. I. díl.* 1. vyd. Praha : Libri, 1999. 874 s. ISBN: 80-85983-13-3

⁹¹ RŮŽKOVÁ, Jiřina, ŠKRABAL, Josef [online]. *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005* [cit. 10. 2. 2009]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4128-04>>.

⁹² Český statistický úřad [online]. *Klasifikace CZ – NUTS*, 15. 11. 2007 [cit. 23. 4. 2009]. Dostupné na <http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_cz_nuts_nuts_208>.

⁹³ Regionální informační servis [online]. *Okresy Moravskoslezského kraje* [cit. 23. 4. 2009]. Dostupné na <http://www.risy.cz/okresy_moravskoslezsky_kraj>.

Okres Opava tvoří čtyři obce s rozšířenou působností: Opava, Kravaře, Hlučín a Vítkov. Současně jsou tyto obce i obcemi s pověřeným obecním úřadem. Základní údaje o okrese a jednotlivých ORP, počtu obcí, rozloze a počtu obyvatel viz tab. 4: Okres Opava a správní obvody obcí ORP k 1. 1. 2008.

Tab. 4: Okres Opava a správní obvody obcí ORP k 1. 1. 2008 (zdroj: ČSÚ, 2008)⁹⁴:

Kód okresu	Název okresu	Počet obcí		Počet částí	Počet katastrů	Katastr. výměra v km ²	Počet obyvatel	
		celkem	z toho měst				celkem	ve věku 15 - 64 let
CZ0805	Opava	77	7	149	139	1 113	176820	125296
Kód ORP	Název ORP	Počet obcí		Počet částí	Počet katastrů	Katastr. výměra v km ²	Počet obyvatel	
		celkem	z toho měst				celkem	ve věku 15 - 64 let
8109	Hlučín	15	2	18	18	165	39860	28036
8113	Kravaře	9	1	14	9	101	21146	15038
8117	Opava	41	2	89	85	567	101728	72324
8122	Vítkov	12	2	28	27	280	14086	9898

zdroj: ČSÚ, 2008 - upraveno

K 1. 1. 2007, kdy obec Sosnová změnila příslušnost z okresu Bruntál do okresu Opava a obce Velká Polom, Horní Lhota, Dolní Lhota a Čavisov z okresu Opava do okresu Ostrava-město, je okres Opava tvořen 77 obcemi. Katastrální výměra je 1 113 km², počet katastrů 139. Okres má 176 820 obyvatel, z toho 125 296 je ve věku 15–64 let (k 1. 1. 2008)⁹⁵ – viz. tab. 4.

⁹⁴ Český statistický úřad [online]. *Okresy k 1. 1. 2008* [cit. 6. 4. 2009]. Dostupné na <[www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/1B002AE9B9/\\$File/130208092.xls](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/1B002AE9B9/$File/130208092.xls)>.

⁹⁵ Český statistický úřad [online]. *Okresy k 1. 1. 2008* [cit. 6. 4. 2009]. Dostupné na <[www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/1B002AE9B9/\\$File/130208092.xls](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/1B002AE9B9/$File/130208092.xls)>.

77 obcí v okrese Opava zahrnuje:

1 statutární město – Opava

6 měst – Budišov nad Budišovkou, Dolní Benešov, Hlučín,

Hradec nad Moravicí, Kravaře, Vítkov

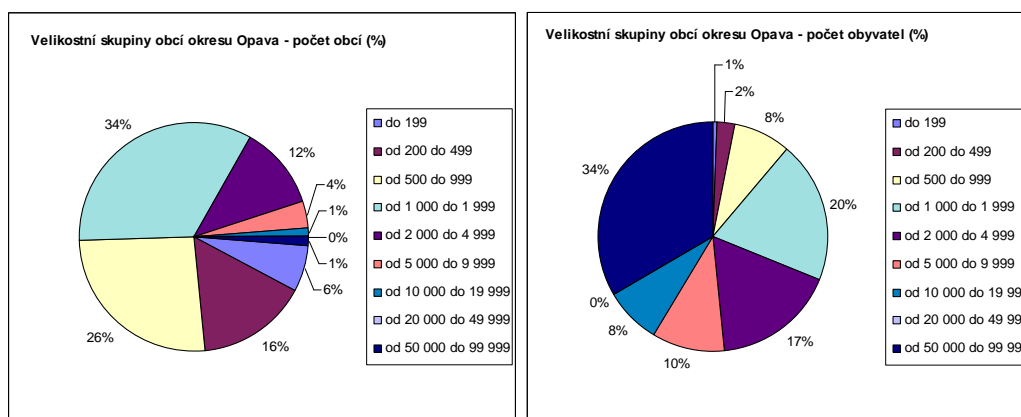
1 městys – Litultovice (obec se stala městysem k 1.1.2007)

69 obcí

97 částí obcí, 1 764 ulic, 40 991 adres (stav k 24. dubnu 2009)⁹⁶

Město Opava je statutárním městem (zákon 128/2000Sb. o obcích). Je tvořena 5 částmi: Opava-město, Opava-předměstí, Jaktař, Kateřinky a Kylešovice a dále 8 městskými částmi: Malé Hoštice, Komárov, Suché Lazce, Podvihov, Zlatníky, Milostovice, Vlaštovičky, Vávrovice. Městské části mají své zastupitelstvo se starostou.

Největší podíl počtu obcí náleží do velikostního intervalu 1 000 – 1 999 obyvatel, největší podíl obcí podle počtu obyvatel patří do intervalu 50 000 – 99 999 obyvatel. 34% obcí okresu je zařazeno ve velikostní skupině 1 000 – 1 999 obyvatel a 34% obyvatel okresu Opava žije ve městě Opava, které má 58 923 obyvatel (k 1.1.2008) – viz obr. 1: Velikostní skupiny obcí okresu Opava⁹⁷.

Obr. 1: Velikostní skupiny obcí okresu Opava⁹⁷:

(zdroj: ČSÚ, 2009 – upraveno)

⁹⁶ Ministerstvo vnitra České republiky [online]. *Adresy České republiky*, 24.4.2009 [cit. 30.4.2009]. Dostupné na <<http://aplikace.mvcr.cz/adresa/okresy/opava.html>>.

⁹⁷ Český statistický úřad [online]. *Velikostní skupiny obcí podle okresů* [cit. 6.4.2009]. Dostupné na <[www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/1B002AE9EF/\\$File/130208003.xls](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/1B002AE9EF/$File/130208003.xls)>.

Podíl městského obyvatelstva v okrese byl v roce 2007 55,9 %.

K 1. 1. 2008 byl počet obyvatel okrese celkem 176 820. Z toho město Opava mělo 58 923 obyvatel, Budišov nad Budišovkou 3 108 obyvatel, Dolní Benešov 4 203 obyvatel, Hlučín 14 232 obyvatel, Hradec nad Moravicí 5 371 obyvatel, Kravaře 6 821 obyvatel a Vítkov 6 192 obyvatel. Celkový počet obyvatel zmíněných měst byl 98 850, tj. 55,9 % obyvatel okrese Opava tvoří městské obyvatelstvo. S jedním městysem, Litultovicemi s 781 obyvateli, je podíl městského obyvatelstva v okrese 56,4 %.⁹⁸

4.2 Sociální prostředí v okrese:

Počet obyvatel okrese k 31. 12. 2006 je 180 305. Celkový přírůstek obyvatel (součet přirozeného přírůstku a migračního salda) na 1000 obyvatel středního stavu je 0,25 (přirozený přírůstek je 0,01 a přírůstek stěhováním 0,24), tj. třetí nejvyšší v kraji po Frýdku-Místku a Novém Jičíně, kraj má celkový přírůstek -1,18 na 1000 obyvatel středního stavu (k roku 2006). Počet sňatků na 1000 obyvatel středního stavu je 4,50, tj. druhý nejnižší v kraji, nižší má Bruntál, v kraji je počet sňatků 4,85 na 1000 obyvatel středního stavu (k roku 2006). Počet rozvodů je k roku 2006 2,88 na 1000 obyvatel středního stavu, tj. třetí nejnižší v kraji po Novém Jičíně a Frýdku-Místku, v kraji je to 3,21. Počet živě narozených na 1000 obyvatel středního stavu dosáhl v roce 2006 10,28 (kraj celkem 9,91), počet zemřelých na 1000 obyvatel středního stavu byl v roce 2006 10,27 (kraj 10,13). Počet potratů na 100 živě narozených byl v roce 2006 35,92, v kraji pak 37,57 potratů na 100 živě narozených.⁹⁹

V okrese funguje k roku 2006 celkem 29 zařízení sociální péče, z toho 13 pro dospělé a 3 pro mládež. Ostatních 13 je určeno pro např. alkoholiky a toxikomany, pro psychicky nemocné, pro pěstounskou péči, pro azylové domy atd.¹⁰⁰

⁹⁸ Český statistický úřad [online]. *Počet obyvatel v obcích – tab. 3: Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2008* [cit. 6. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/1301-08>>.

⁹⁹ Regionální Informační Servis [online]. *Obyvatelstvo v okresech* [cit. 28. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.risy.cz/index.php?pid=202&sid=1993&mid=1354>>.

¹⁰⁰ Regionální Informační Servis [online]. *Sociální zabezpečení v okresech* [cit. 28. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.risy.cz/index.php?pid=202&sid=1997&mid=1355>>.

Dokončených bytů bylo v roce 2006 304, bytů v bytových domech 60 a v rodinných domech 148. Průměrná plocha dokončených bytů byla 78,0 m².¹⁰¹

Více než polovina ekonomicky aktivních obyvatel okresu pracuje v následujícím odvětví činnosti: 30,29 % ekonomicky aktivních obyvatel pracuje v průmyslu (více než 90 % ve zpracovatelském), 10,16 % pracuje v odvětví obchodu, oprav motorových vozidel a spotřebního zboží, dále 9,96 % obyvatel pracuje ve stavebnictví, 5,9 % v dopravě a telekomunikacích, 5,4 % v zemědělství, rybolovu a lesnictví a 38,3 % ostatní odvětví. Největší podíl zaměstnaných v průmyslu je v obci Bolatice (44,6 %), vyšší podíl než 40 % je také v obci Dolní Benešov, Hradec nad Moravicí, Chuchelná, Rohov, Skřípov a Závada. Největší procento zaměstnaných v zemědělství je v Březové (27,3 %).¹⁰²

V okrese vyjíždí za prací 48 % z celkově pracujících obyvatel a 41 % žáků, studentů a učňů z celkového počtu. 44,2 % z denních dojíždějících má dobu dojíždění kratší než 30 minut a 11,7 % delší než 60 minut. Denně nejvíce pracujících vyjíždí za prací z Čavisova, 100 % žáků, studentů a učňů vyjíždí do školy z obce Bratříkovice, Lhotka u Litultovic, Mikolajice, Moravice, Rohov, Svatoňovice a Vršovice. Ve městě Opava dojíždí za prací 15 % zaměstnaných (z toho denně 75 %) a do školy 18 % žáků, studentů a učňů ze všech, ve městě Hlučín dojíždí za prací 61 % pracujících (z toho denně 91 %) a za školou 37 % žáků, studentů a učňů, ve městě Vítkov dojíždí za prací 25 % zaměstnaných (z toho denně 69 %) a za školou 24 % žáků, studentů a učňů, ve městě Kravaře dojíždí za prací 61 % zaměstnaných (z toho denně 87 %) a za školou 41 % žáků, studentů a učňů, ve městě Hradec nad Moravicí dojíždí za prací 50 % pracujících (z toho denně 88 %) a do školy 51 % žáků, studentů a učňů, ve městě Dolní Benešov dojíždí za prací 50 % zaměstnaných (z toho denně 89 %) a za školou 40 % žáků, studentů a učňů a ve městě Budišov nad Budišovkou dojíždí za prací 31 % pracujících (z toho denně 66 %) a do školy 42 % žáků, studentů a učňů.¹⁰³

¹⁰¹ Regionální Informační Servis [online]. *Bydlení v okresech* [cit. 28. 4. 2009].

Dostupné na <http://www.risy.cz/bydleni_okres_moravskoslezsky_kraj>.

¹⁰² Český statistický úřad [online]. Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. B.7. Ekonomicky aktivní podle odvětví ekonomické činnosti a podle obcí [cit. 1. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

¹⁰³ Český statistický úřad [online]. Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. B.8. Vyjíždka pracujících za prací a vyjíždka do škol a učilišť podle obcí [cit. 1. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

4.3 Bytový a domovní fond

Bytových domácností při sčítání v roce 2001 bylo celkem 63 297 a průměrný počet členů domácnosti byl 2,83 (pro srovnání v roce 1991 to bylo 60 183 bytových domácností a průměrný počet členů 2,97). Z toho 1 cenzovou domácnost tvořilo 89,8 %, 2 a více 10,2 %.¹⁰⁴ Největší podíl trvale obydlených bytů tvořily třípokojové byty (37,5 %), dále dvoupokojové (25,9 %) a čtyřpokojové (16,5 %).¹⁰⁵

Hospodařících domácností bylo v roce 2001 celkově 69 508 s průměrným počtem členů domácnosti 2,59 (v roce 1991 64 885 hospodařících domácností s 2,76 členem). Z tohoto počtu bylo 98,6 % hospodařících domácností s 1 cenzovou domácností, 1,4 % s 2 a více cenzovými domácnostmi.¹¹⁷ 50,2 % bytových domácností vlastnilo osobní automobil, 72,9 % domácností mělo telefon, 10,2 % domácností využívalo rekreační objekt a 13,4 % domácností byly vybavené počítačem.¹⁰⁶

Cenzových domácností bylo v roce 2001 celkem 70 526 s průměrným počtem členů 2,55 (roku 1991 65 408 cenzových domácností s průměrným počtem členů 2,74). Z toho počtu domácností s úplnou rodinou tvořily 62,2 % cenzových domácností, 11,3 % s neúplnou rodinou, 1,8 % tvořily nerodinné vícečlenné domácnosti a 24,7 % byly domácnosti jednotlivců. 29 % cenzových domácností mělo dva členy domácnosti, 24,7 % domácností jednoho člena, 21 % domácností čtyřmi členy, 19,8 % domácností bylo obýváno třemi členy, 4,7 % domácností pěti členy a 0,8 % domácností mělo šest a více členů. Cenzových domácností bydlících v bytech bylo 70 333 (80,8 % domácností má 1 cenzovou domácnost), cenzových domácností rodinných bylo 51 841.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.22. Základní údaje o domácnostech* [cit. 1. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

¹⁰⁵ Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.40. Trvale obydlené byty podle stáří a druhu domu, kategorie a velikosti bytu* [cit. 1. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

¹⁰⁶ Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.30. Vybavení bytových domácností podle typu a počtu členů domácností* [cit. 1. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

¹⁰⁷ Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.23. Cenzové domácnosti podle počtu členů a typu domácností* [cit. 1. 4. 2009].

V roce 2001 bylo celkem 35 775 domů (z toho 91,5 % tvořily rodinné domy, 7,1 % obytné domy a 1,4 % ostatní).¹⁰⁸ 91,3 % všech domů bylo trvale obydlených, zbytek domů bylo neobydlených z důvodu: dům slouží k rekreaci (29 %), nezpůsobilost k bydlení (25,5 %), dům obydlen přechodně (12,9 %), přestavba domu (8,4 %) aj. Neobydlených bytů bylo v okrese 6 040, z toho bylo 21,4 % obydleno přechodně, 16,2 % nezpůsobilých k bydlení, 15,6 % sloužilo k rekreaci, 8,3 % bytů se přestavovalo aj.¹⁰⁹

91,1 % trvale obydlených domů vlastnila soukromá fyzická osoba, 2,8 % obce či stát. 64,6 % trvale obydlených bytů vlastnila soukromá fyzická osoba, 13,4 % bytová družstva, 11,7 % obce či stát (k roku 2001).¹¹⁰

Největší část trvale obytných domů v roce 2001 (49,4 %), v tom rodinných domů (49,1 %) a bytových domů (55,1 %), byla postavena v roce 1946 – 1960. Podle materiálu nosných zdí to byly nejvíce domy cihlové, domy z cihlových bloků či tvárnice (79,6 %), kamenné a cihlové domy (14,8 %) a domy ze stěnových panelů (2,3 %).¹¹¹

Nejvíce domů v roce 2001 mělo jen jeden byt (57,9 %), dále dva byty (33,7 %) a 5 – 9 bytů (3,2 %). 66,9 % domů mělo dvě podlaží, 25 % domů pouze jedno, 1,2 % domů byly šest a více podlažní. 87,7 % domů mělo zapojen vodovod z veřejné sítě, na veřejnou kanalizační síť bylo napojeno 36,6 % domů a žumpu nebo jímku mělo 61,2 % domů. Plyn z veřejné sítě odebíralo 78,5 % domů, kotelnu pro topení mělo

Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

¹⁰⁸ Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.32. Domovní a bytový fond* [cit. 1. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

¹⁰⁹ Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.33. Důvody neobydlenosti domovního a bytového fondu* [cit. 1. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

¹¹⁰ Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.34. Domovní a bytový fond podle vlastnictví* [cit. 1. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

¹¹¹ Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.35. Trvale obydlené domy podle stáří a materiálu nosných zdí* [cit. 1. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

v domě 86,9 % domů (z toho na plyn 79,6 % domů). Výtah v domě mělo 1,2 % domů (k roku 2001).¹¹²

Plocha trvale obydlených bytů v roce 2001 byla 5 290 000 m², obytná plocha byla 3 489 000 m². Průměrné stáří všech trvale obydlených bytů bylo 40 let (z toho v rodinných domech 39,2 let a bytových domech 47,9 roků).¹¹³

Trvale neobydlených domů v roce 2001 bylo v okrese 3 113, z toho 29 % rekreačních objektů. V trvale obydlených bytech bydlelo v roce 2001 179 369 osob, obytná plocha na jeden byt byla 55,4 m², na 1 osobu 19,4 m² (v roce 1991 to bylo 178 999 osob bydlících v bytech, obytná plocha na jeden byt byla 51,7 m², na jednu osobu 17,4 m²). Průměrný počet cenových domácností na jeden byt byl 1,11, dále na jeden byt vycházela 1,10 hospodářících domácností, 83,6 m² celkové plochy.¹¹⁴

Ve městě Opava byl v roce 2001 počet domů 6 817 (z toho 96 % trvale obydlených) a 24 132 bytů (z toho 94,2 % trvale obydlených), ve městě Hlučín bylo 2378 domů (z toho 96,1 % trvale obydlených) a 5 477 bytů (z toho 95,1 % trvale obydlených), ve městě Vítkov bylo 1 126 domů (z toho 87,6 % trvale obydlených) a 2 411 bytů (z toho 92,2 % trvale obydlených), ve městě Kravaře 1 761 domů (z toho 91,4 % trvale obydlených) a 2 426 bytů (z toho 90 % trvale obydlených), ve městě Hradec nad Moravicí bylo 1 305 domů (z toho 86,8 % trvale obydlených) a 2 013 bytů (z toho 87 % trvale obydlených), ve městě Dolní Benešov bylo 710 domů (z toho 94,8 % trvale obydlených) a 1 664 bytů (z toho 93,1 % trvale obydlených) a ve městě Budišov nad Budišovkou byl počet domů 675 (z toho 79,1 % trvale obydlených) a 1 266 bytů (z toho 86,7 % trvale obydlených). Počet obyvatel s trvalým bydlištěm v okrese Opava byl 181 405 (k roku 2001). Z toho 33,8 % obyvatel mělo trvalé bydliště v Opavě (61 382), 7,9 % v Hlučíně (14 346), 3,7 % v Kravařích (6 693), 3,5 % ve Vítkově (6 337), 2,8 % v Hradci nad Moravicí (5 033), 2,4 % v Dolním Benešově

¹¹² Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.37. Trvale obydlené domy podle stáří, velikosti a technického vybavení* [cit. 1. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

¹¹³ Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.42. Plocha bytů, obytné místnosti a relativní ukazatele bydlení* [cit. 1. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

¹¹⁴ Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.39. Hlavní charakteristiky domovního fondu podle velikostních skupin obcí* [cit. 1. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

(4 370) a 1,8 % v Budišově nad Budišovkou (3 233). V okrese žilo v roce 2001 172 cizinců s dlouhodobým pobytem. 59,7 % obyvatel žilo v obci svého narození.¹¹⁵

4.4 Vybavenost v okrese:

Veřejných knihoven včetně poboček bylo v roce 2006 111, muzeí včetně poboček 13, dále zde bylo 9 kin, 8 galerií, 3 divadla, 1 amfiteátr, 119 ostatních kulturních zařízení, 15 středisek pro volný čas dětí a mládeže.¹¹⁶

Ze sportovních zařízení je v okrese situováno celkem 523 sportovních zařízení, 22 koupališť a bazénů (z toho 8 krytých), 250 hřišť, 100 volně přístupných tělocvičen, 28 stadiónů (v roce 2006).¹¹⁷

Školská zařízení jsou zastoupeny 85 mateřskými školami, 77 základními školami, 21 speciálními školami, 14 středními odbornými školami, 4 gymnázii, 9 středními odbornými učilišti, 1 vysokou a 1 vyšší odbornou školou (k roku 2005).¹¹⁸

Zdravotnictví je zajištěno 538 lékaři, 1 nemocnicí, 3 ambulantními zařízeními, 3 sdruženými ambulantními zařízeními, 2 odbornými léčebnými ústavy, 2 léčebnami dlouhodobě nemocných (k roku 2006) a 6 dětskými domovy (k roku 2004).¹¹⁹

4.5 Infrastruktura

V infrastruktuře je špatná situace, je zde podprůměrné množství silnic I. třídy, špatný technický stav vozovek. Opava leží na spojnici mezi Šumperkem, Krnovem a Ostravou. Rostoucí intenzita dopravy souvisí s rozvojem okresu (průmysl, aj.).

¹¹⁵ Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. C.1. Vybrané údaje podle obcí a jejich částí* [cit. 1. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

¹¹⁶ Regionální Informační Servis [online]. *Kulturní zařízení v okresech* [cit. 28. 4. 2009].

Dostupné na <http://www.risy.cz/kulturni_zarizeni_okres_moravskoslezsky_kraj>.

¹¹⁷ Regionální Informační Servis [online]. *Sport* [cit. 28. 4. 2009].

Dostupné na <http://www.risy.cz/sportovni_zarizeni_moravskoslezsky_kraj>.

¹¹⁸ Regionální Informační Servis [online]. *Školství v okresech* [cit. 28. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.risy.cz/index.php?pid=202&sid=2000&mid=1357>>.

¹¹⁹ Regionální Informační Servis [online]. *Zdravotnictví v okresech* [cit. 28. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.risy.cz/index.php?pid=202&sid=1999&mid=1356>>.

Většina hlavních silnic je vedena středem obcí, což má za následek zhoršení kvality životního prostředí v obcích, snížení bezpečnosti a zvýšení nehodovosti. Nejvytíženější jsou silnice I/11 a I/56 z Opavy do Ostravy (přibližně 15 000 vozů za 24 hodin), I/57 z Opavy do Hradce nad Moravicí a železniční koridor ze stanice Opava-východ do stanice Ostrava-Svinov. Průjezd centrem města Opavy (maximum je přibližně 28 000 aut za 24 hodin, z toho třetina jsou nákladní auta) by měl vyřešit obchvat, jehož dokončení se plánuje na rok 2018.¹²⁰

Železniční infrastruktura v okrese je zajištěna pomocí tratí Opava–Ostrava-Svinov, Opava–Krnov–Bruntál–Olomouc a regionálních tratí Opava–Svobodné Heřmanice, Opava–Kravaře–Hlučín, Opava–Hradec nad Moravicí.

4.6 Města a zázemí

V současnosti ve městech probíhá proces suburbanizace, který má za následek stěhování obyvatelstva, funkcí města za hranice jádra města, na předměstí. Patří mezi nejvýznamnější procesy tvorby krajiny v okolí měst v současnosti. Největší vliv na změnu krajiny má komerční suburbanizace, vznikají tak průmyslové oblasti, nákupní zóny, skladovací areály (v Opavě ulice Těšínská či Ratibořská, v Hlučíně ulice Markvartovická, v Dolním Benešově severovýchodní část města aj.). Výstavba těchto budov je spojena s výstavbou sítě infrastruktury spolu s parkovacím zázemím. Tzv. satelitní městečka, která jsou typem rezidenční suburbanizace, se neustále rozšiřují (např. v Opavě v Kylešovicích, lokalita „Za nemocnicí“, lokalita Prachovník aj.). Tyto satelity většinou navazují na okraj měst či obcí, na stávající infrastrukturu. Obecně lze říci, že na předměstí se stěhují mladé rodiny s dětmi, obvykle s vyšším vzděláním i příjmy. Menší zastoupení pak mají manželské páry ve středním věku. Tlak mladých rodin je velký především na vybavenost obce (hlavně školy, služby aj.). Obyvatelé na předměstí většinou dojíždějí do práce či školy do jádrového města, zvětšuje se tedy intenzita dopravy na vstupních komunikacích do města.¹²¹

¹²⁰ Hospodářská rozvojová agentura třinecka, Podnikatelské centrum s.r.o. [online]. *Integrovaný plán rozvoje Statutárního města Opava na léta 2008-2015* [cit. 30. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.opava-city.cz/assets/zx/rozvoj/FS - IPRM Opava.pdf>>.

¹²¹ OUŘEDNÍČEK, M., et al. [online]. *Suburbanizace.cz*, 2008 [cit. 12. 5. 2009].

Dostupné na <http://www.suburbanizace.cz/odborne_brozura_down.htm>.

5 VÝHLED DO BUDOUCNOSTI

Rozvoj okresu Opava

Rozvoj okresu je významně spjat s probíhajícím procesem suburbanizace. Ten má za následek mohutnou fragmentaci krajiny, která je spjata se stavbou nových dopravních sítí či bytových komplexů. S tím souvisí i znečištění životního prostředí a pokles biodiverzity krajiny. Je proto důležité důsledné plánování výstavby.

Na území okresu Opava se rozkládá euroregion Silesia, zasahuje také do části okresu Ostrava-město, Bruntál, Nový Jičín a také do čtyř okresů v Polsku. Členských měst a obcí je 57 na české straně a 19 polských měst a obcí. Partnerskými organizacemi jsou Matice Slezská, Hospodářská komora Opava a Slezská univerzita v Opavě. Účelem vytvoření euroregionu je zlepšení mezistátní komunikace, zlepšení spolupráce v cestovním ruchu, kultuře a sportu. Euroregion byl založen v roce 1998, sídlo je v Opavě. V České republice má euroregion rozlohu 1290 km² a zahrnuje přibližně 531 000 obyvatel (k 1. 1. 2009).¹²²

V okrese Opava také existuje pět venkovských mikroregionů: Mikroregion Matice slezská, Venkovský mikroregion Moravice, Sdružení obcí Hlučínska, Mikroregion Opavsko – severozápad a Mikroregion Hvozdnice. Tyto mikroregiony jsou svazky obcí.¹²³

V následující části je souhrn studií udržitelného rozvoje v jednotlivých obcích s rozšířenou působností.

ORP Opava

Na území obce Jakartovice, Mladecko a Mikolajice se nachází poddolovaná nebo sesuvná území, které mohou znemožnit rozvoj obcí. Na území ORP jsou nedostatečně čištěny odpadní vody, je zde značná ekologická zátěž na povrchové i podpovrchové vody, vodní eroze. Míra třídění odpadu je celkově nadprůměrná. Využití elektrické energie jako alternativního zdroje je téměř nulová. Místy chybí pokrytí mobilními operátory. Plynofikace není provedena ve všech obcích. Úroveň

¹²² Euroregion Silesia [online]. Statistika [cit. 30. 4. 2009].

Dostupné na <<http://www.euroregion-silesia.cz/index2.php?menu=2&file=data/euroregion/statistika>>.

¹²³ Moravskoslezský kraj [online]. Venkovské mikroregiony, 2008 [cit. 30. 4. 2009].

Dostupné na <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/rr_smikror.html>.

vzdělání je poměrně vysoká, je zde mnoho typů středních škol a také Slezská univerzita. Nedostatečná je kapacita domovů důchodců a bytů pro sociálně slabé rodiny. Podíl trvale obydlených domů a bytů je procentuelně nadprůměrný v celorepublikovém průměru. Daňová vytíženost je čtvrtá nejvyšší v kraji. ORP má podprůměrnou nezaměstnanost.¹²⁴

ORP Hlučín

Na území se nenachází významné ložiska nerostných surovin, územní není ani poddolované a nehrozí ani sesuvy půd. Nachází se zde množství zdrojů pitné vody, řeka Opava je regulována a jsou provedena opatření proti povodním, protože je zde vyhlášeno záplavové území. Třídění odpadu je na území také nadprůměrné, množství komunálního odpadu je podprůměrné proti republikovému průměru. Na některých místech se vyskytují oblasti s horší kvalitou ovzduší. Nachází se zde jen málo chráněných oblastí. Centrem obcí (Hlučín, Dolní Benešov aj.) zde prochází silnice I/56 s vysokou intenzitou dopravy. Většina obcí je plynofikována, ale ještě vysoké množství rodinných domů spalují fosilní paliva.¹²⁵

ORP Kravaře

Vyskytují se ložiska nerostných surovin vhodných pro povrchovou těžbu. Je zde dostatek kvalitních podpovrchových vod, ale nekvalitní povrchové vody. Existuje ohrožení záplavami i v obydlených zónách. Silnice I/56 procházející centrem Kravař nadměrně zatěžuje prostředí (v budoucnu obchvat města R56). Je zde omezení nabídky pozemků pro výstavbu nových bytových jednotek. Nadprůměrná nezaměstnanost a podprůměrná vzdělanost proti republikovému průměru, závislost na dojíždění do práce a do škol, zejména v severní části území.¹²⁶

¹²⁴ *Ekotoxa s.r.o., HON, Jiří a kol.* [online]. Rozbor udržitelného rozvoje území pro správní obvod ORP Opava, prosinec 2008 [cit. 30.4.2009].

Dostupné na <<http://www.opava-city.cz/static/haup/uap2008/zpravy/ruru-orp-opava-20081217.pdf>>.

¹²⁵ *Městský úřad Hlučín, BARÁTOVÁ, Lucie* [online]. Rozbor udržitelného rozvoje území, 6.1.2009 [cit. 30.4.2009]. Dostupné na

<http://www.hlucin.cz/user_data/zpravodajstvi/obrazky/File/baratova/RURU_ORP_Hlucin.pdf>.

¹²⁶ *Město Kravaře* [online]. Územně analytické podklady správního území obce s rozšířenou působností Kravaře, 22.12.2008 [cit. 30.4.2009]. Dostupné na

<http://www.kravare.cz/files/kravare/ftp/UAP_ORP_Kravare_2008_kompletni_text_vcetne_priloh.pdf>.

ORP Vítkov

Výskyt nerostných surovin, hlavně břidlice a stavební kámen. Velká část území je poddolováno (zejména okolí Vítkova). Veškeré podzemní vody a čtvrtina povrchových vod jsou hodnoceny jako nerizikové. Separace odpadu je nedostatečná, zpracování komunálního odpadu taktéž. Je zde malé zastoupení zvláště chráněných území. Infrastruktura je řešena pouze silnicemi II. a III. třídy, chybí zde obchvaty obcí a zanedbané jsou také železniční tratě. Je zde nízký index stáří, hrubá míra přirozeného přírůstku je kladná, velký procento obyvatel má základní nebo žádné vzdělání. Malá výstavba nových bytů či domů, nadprůměrné stáří domů nad republikovým průměrem. Cestovní ruch je na nízké úrovni (např. lázně Jánské koupele chátrají). Vítkovsko je problémovým regionem v okrese. Má velmi nízkou daňovou vytíženost na rozdíl ostatních regionů, málo pracovních příležitostí (souvislost s poválečným odsunem obyvatel, nízkou vzdělanostní úrovní obyvatel, malou kupní silou obyvatel a není zde sídlo žádného významného podniku), dále je to izolace od ostatních obcí, v neposlední řadě také neúrodná půda, navíc s horšími klimatickými podmínkami.¹²⁷

¹²⁷ *Ekotoxa s.r.o., HON, Jiří a kol.* [online]. Rozbor udržitelného rozvoje území pro správní obvod ORP Vítkov, říjen 2008 [cit. 30.4.2009]. Dostupné na <http://www.vitkov.info/MU/UAP/RURU%20ORP%20Vitkov%20po%20pripominkovani%20verze%2002%20tisk%203.12.2008.pdf>.

6 ZÁVĚR

Okres Opava leží v blízkosti krajského města Ostravy, v nedávné době byl proto považován za zázemí pro Ostravsko. V minulosti byl ale region s městem Opava hlavním centrem Slezska. V průběhu historického vývoje však tato role upadala, správním centrem Slezska se postupně stávala Ostrava.

V současné době je snad největším problémem v okrese velmi špatný stav infrastruktury, situaci vyřeší plánované obchvaty měst. Znepokojující je situace ve znečištění životního prostředí, zvýšenou míru znečištění vykazují povrchové vody a ovzduší v okolí silničních tahů. Ve městech je dostatečně zajištěno vzdělání pro žáky i studenty, na periferii okresu jsou nuceni do škol dojíždět. Vyjíždět za prací musí také skoro polovina pracujících. Třetina ekonomicky aktivních obyvatel je zaměstnaná v průmyslu, je zde dostatečné množství průmyslových závodů jako například strojírenské, farmaceutické, potravinářské, stavební závody a podniky. V okrese je nedostatečná kapacita míst v domovech důchodců, bytových jednotek či domů je také poměrně málo, chybí také pozemky pro výstavbu. Málo bytových jednotek je také pro sociálně slabé. Cestovní ruch je také na nízké úrovni, nedostatečná je zejména kapacita a kvalita ubytovacího zařízení, koordinace nabízených služeb.

Sídelní vývoj obcí v budoucnosti je třeba usměrňovat cíleným územním plánováním a důsledným dodržováním rázu krajiny.

Okres Opava má však velký potenciál. Je kulturním centrem, má velký historický význam, krásné přírodní okolí, velké sportovní vyžití a po postupném odstranění výše uvedených problémů se z opavského okresu jistě stane atraktivní místo pro žití a bydlení.

7 SUMMARY:

This bachelor thesis „Settlement structure development in Opava district“ is concerning the demographic and urban pattern development in the district. The district is a unit of The Nomenclature Unit of Territorial Statistics (NUTS). Since 2000, it is the NUTS 4 unit, and then LAU 1 (Local administrative unit) since 2008. Opava district is situated next to the Polish border in the north-eastern part of the Czech Republic. Opava district has a significant history; Opava used to be a center of the region Silesia. This position has been lost recently, because of the proximity of Ostrava city, which is an enlarging industrial city.

The bachelor thesis is divided into several parts. The first part describes the basic trend of development in the district, the number of citizens and its development, administrative organization. The next part is concerned with history of region and its demographic and urban development, in detail. Furthermore, there is a present description of the region focused on the administrative structure, urban and social background. In conclusion, there is the progress and development of the district being intimated.

Keywords: inhabitants, demographic structure, infrastructure, settlement, progress, administration, urban pattern etc.

8 POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE

- FRANK, Miroslav, et al. *Opavsko zblízka*. 3. vyd. Nadatur, Ave centrum, 2005. 136 s. ISBN 80-7270-024-3
- KÁŇA, Otakar, et al. *Okres Opava*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1983. 136 s. OC 505/21/85.8 48-001-83
- MÜLLER, Karel, ŽÁČEK, Rudolf, et al. *Opava : Historie / Kultura / Lidé*. 1. vyd. Praha : NLN s.r.o., 2006. 611 s. ISBN 80-7106-808-X.
- MEDKOVÁ, Marta, MÜLLER, Karel. *Správní vývoj okresu Opava 1848-1998*. Opava: Státní okresní archiv a Zemský archiv v Opavě, 1998. 44 s.
- Současné problémy osídlení ČSR*. Praha: Státní ústav pro územní plánování, 1972. 56 s.
- KUČA, K. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. I. díl*. 1. vyd. Praha : Libri, 1999. 874 s. ISBN: 80-85983-13-3
- KUČA, K. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. II. díl*. 1. vyd. Praha : Libri, 1997. 938 s. ISBN: 80-85983-14-1
- KUČA, K. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. III. díl*. 1. vyd. Praha : Libri, 1998. 952 s. ISBN: 80-85983-15-X
- KUČA, K. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. IV. díl*. 1. vyd. Praha : Libri, 2000. 942 s. ISBN: 80-85983-16-8
- HINČICA, Jaromír. *O zahájení provozu na trati Opava - Horní Benešov*. Olomouc: Oblastní ředitelství ČSD v Olomouci, 1992. 35 s.
- MENCL, Václav. *Lidová architektura v Československu*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1980. 632 s. 21-061-79
- RŮŽKOVÁ, Jiřina, ŠKRABAL, Josef [online]. *Historický lexikon obcí České republiky 1869 – 2005* [cit. 10.2.2009]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4128-04>>.
- KLIMEŠ, David. *Středisková soustava osídlení* [online], 2.5.2006 [cit. 10.5.2009]. Dostupné na <<http://www.bruntal.net/2004092705-strediskova-soustava-osidleni>>.
- ČERNÁNSKÝ, Martin. [online]. *Doba římská a stěhování národů*. [cit. 13.5.2009]. Dostupné na <<http://www.lidova-architektura.cz/A-vyvoj/historie-vesnice/slovane-stehovani-narodu.htm>>.
- PTÁČEK, Pavel, et al. [online]. *Cvičebnice z geografie sídel*. [cit. 5.5.2009]. Dostupné na <http://geography.upol.cz/soubory/lide/ptacek/cvicebnice_sidla/verze1.aam>.

- ŠEVČÍK, Erich, WANDENBURG, Udo [online]. *Z historie železniční trati* [cit. 12.5.2009].
Dostupné na <<http://koznice.cz/historie/histrate.php>>.
- HARAZINOVÁ, Jarmila [online]. *Hlučín v kostce*, 6.9.2006 [cit. 30.4.2009].
Dostupné na <<http://www.hlucin.cz/mesto-a-okoli/profil-mesta/hlucin-v-kostce.html>>.
- Město Vítkov [online]. *Základní informace o městě*, 2006 [cit. 1.5.2009]. Dostupné na
<<http://www.vitkov.info/Mesto/informace.html>>.
- Ministerstvo vnitra České republiky [online]. *Adresy České republiky*, 24.4.2009 [cit. 30.4.2009]. Dostupné na <<http://aplikace.mvcr.cz/adresa/okresy/opava.html>>.
- Český statistický úřad [online]. *Okres Opava, obyvatelstvo, 2003* [cit. 6.4.2009].
Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/data/2.htm#21>>.
- Český statistický úřad [online]. *Meziokresní srovnání – tab.: Meziokresní srovnání vybraných ukazatelů v 1. - 3. čtvrtletí 2007*, 8.1.2008 [cit. 6.4.2009].
Dostupné na <http://www.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/meziokresni_srovnani>.
- Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.1. Základní výsledky SLDB v dlouhodobém vývoji přepočtené na územní strukturu platnou k 1.3.2001.* [cit. 23.3.2009]. Dostupné na
<<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.
- Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.1. Základní výsledky SLDB v dlouhodobém vývoji přepočtené na územní strukturu platnou k 1.3.2001.* [cit. 23.3.2009]. Dostupné na
<<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.
- Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.1. Základní výsledky SLDB v dlouhodobém vývoji přepočtené na územní strukturu platnou k 1.3.2001.* [cit. 23.3.2009]. Dostupné na
<<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.
- Český statistický úřad [online]. *Klasifikace CZ – NUTS*, 15.11.2007 [cit. 23.4.2009].
Dostupné na
<http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_cz_nuts_nuts_208>.
- Český statistický úřad [online]. *Okresy k 1.1.2008* [cit. 6.4.2009]. Dostupné na
<[www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/1B002AE9B9/\\$File/130208092.xls](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/1B002AE9B9/$File/130208092.xls)>.
- Český statistický úřad [online]. *Velikostní skupiny obcí podle okresů* [cit. 6.4.2009].
Dostupné na
<[www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/1B002AE9EF/\\$File/130208003.xls](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/1B002AE9EF/$File/130208003.xls)>.
- Český statistický úřad [online]. *Počet obyvatel v obcích – tab. 3: Počet obyvatel v obcích České republiky k 1.1.2008* [cit. 6.4.2009].
Dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/1301-08>>.

- Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. B.7. Ekonomicky aktivní podle odvětví ekonomické činnosti a podle obcí* [cit. 1.4.2009].
Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.
- Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. B.8. Vyjíždka pracujících za prací a vyjíždka do škol a učilišť podle obcí* [cit. 1.4.2009].
Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.
- Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.22. Základní údaje o domácnostech* [cit. 1.4.2009].
Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.
- Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.40. Trvale obydlené byty podle stáří a druhu domu, kategorie a velikosti bytu* [cit. 1.4.2009].
Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.
- Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.30. Vybavení bytových domácností podle typu a počtu členů domácností* [cit. 1.4.2009].
Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.
- Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.23. Cenzové domácnosti podle počtu členů a typu domácností* [cit. 1.4.2009].
Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.
- Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.32. Domovní a bytový fond* [cit. 1.4.2009].
Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.
- Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.33. Důvody neobydlenosti domovního a bytového fondu* [cit. 1.4.2009].
Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.
- Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.34. Domovní a bytový fond podle vlastnictví* [cit. 1.4.2009].
Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.
- Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.35. Trvale obydlené domy podle stáří a materiálu nosných zdí* [cit. 1.4.2009].
Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.
- Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.37. Trvale obydlené domy podle stáří, velikosti a technického vybavení* [cit. 1.4.2009].
Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

- Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.42. Plocha bytů, obytné místnosti a relativní ukazatele bydlení* [cit. 1.4.2009].
Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.
- Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. A.39. Hlavní charakteristiky domovního fondu podle velikostních skupin obcí* [cit. 1.4.2009].
Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.
- Český statistický úřad [online]. *Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. C.1. Vybrané údaje podle obcí a jejich částí* [cit. 1.4.2009].
Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.
- Regionální informační servis [online]. *Okresy Moravskoslezského kraje* [cit. 23.4.2009].
Dostupné na <http://www.risy.cz/okresy_moravskoslezsky_kraj>.
- Regionální Informační Servis [online]. *Kulturní zařízení v okresech* [cit. 28.4.2009].
Dostupné na
<http://www.risy.cz/kulturni_zarizeni_okres_moravskoslezsky_kraj>.
- Regionální Informační Servis [online]. *Obyvatelstvo v okresech* [cit. 28.4.2009].
Dostupné na <<http://www.risy.cz/index.php?pid=202&sid=1993&mid=1354>>.
- Regionální Informační Servis [online]. *Sociální zabezpečení v okresech* [cit. 28.4.2009].
Dostupné na <<http://www.risy.cz/index.php?pid=202&sid=1997&mid=1355>>.
- Regionální Informační Servis [online]. *Bydlení v okresech* [cit. 28.4.2009].
Dostupné na <http://www.risy.cz/bydleni_okres_moravskoslezsky_kraj>.
- Regionální Informační Servis [online]. *Sport* [cit. 28.4.2009].
Dostupné na <http://www.risy.cz/sportovni_zarizeni_moravskoslezsky_kraj>.
- Regionální Informační Servis [online]. *Školství v okresech* [cit. 28.4.2009].
Dostupné na <<http://www.risy.cz/index.php?pid=202&sid=2000&mid=1357>>.
- Regionální Informační Servis [online]. *Zdravotnictví v okresech* [cit. 28.4.2009].
Dostupné na <<http://www.risy.cz/index.php?pid=202&sid=1999&mid=1356>>.
- Hospodářská rozvojová agentura třinecká, Podnikatelské centrum s.r.o. [online]. *Integrovaný plán rozvoje Statutárního města Opava na léta 2008 - 2015* [cit. 30.4.2009].
Dostupné na <http://www.opava-city.cz/assets/zx/rozvoj/FS_-_IPRM_Opava.pdf>.
- OUŘEDNÍČEK, M., et al. [online]. *Suburbanizace.cz*, 2008 [cit. 12.5.2009].
Dostupné na <http://www.suburbanizace.cz/odborne_brozura_down.htm>.
- Euroregion Silesia [online]. *Statistika* [cit. 30.4.2009].
Dostupné na <<http://www.euroregion-silesia.cz/index2.php?menu=2&file=data/euroregion/statistika>>.

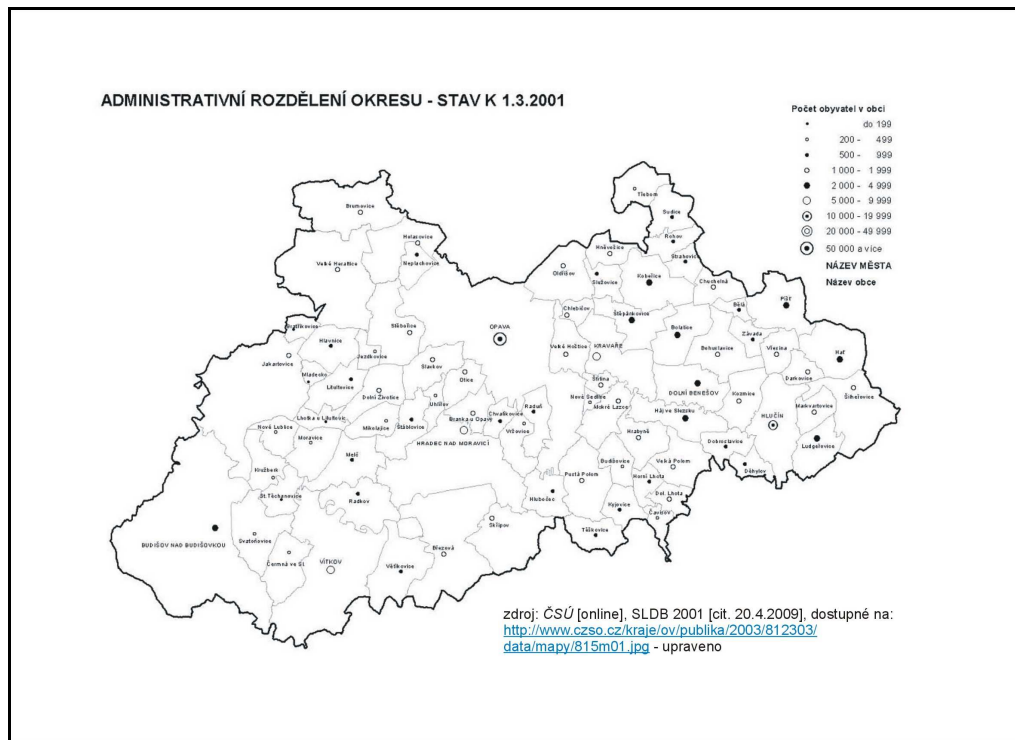
- Moravskoslezský kraj [online]. *Venkovské mikroregiony*, 2008 [cit. 30.4.2009].
Dostupné na <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/rr_smikror.html>.
- Ekotoxa s.r.o., HON, Jiří a kol. [online]. *Rozbor udržitelného rozvoje území pro správní obvod ORP Opava*, prosinec 2008 [cit. 30.4.2009].
Dostupné na <<http://www.opava-city.cz/static/haup/uap2008/zpravy/ruru-orp-opava-20081217.pdf>>.
- Městský úřad Hlučín, BARÁTOVÁ, Lucie [online]. *Rozbor udržitelného rozvoje území, 6.1.2009* [cit. 30.4.2009]. Dostupné na
<http://www.hlucin.cz/user_data/zpravodajstvi/obrazky/File/baratova/RURU_ORP_Hlucin.pdf>.
- Město Kravaře [online]. *Územně analytické podklady správního území obce s rozšířenou působností Kravaře, 22.12.2008* [cit. 30.4.2009]. Dostupné na
<http://www.kravare.cz/files/kravare/ftp/UAP_ORP_Kravare_2008_kompletni_text_vcetne_priloh.pdf>.
- Ekotoxa s.r.o., HON, Jiří a kol. [online]. *Rozbor udržitelného rozvoje území pro správní obvod ORP Vítkov, říjen 2008* [cit. 30.4.2009]. Dostupné na
<<http://www.vitkov.info/MU/UAP/RURU%20ORP%20Vitkov%20po%20pripominkovani%20verze%2002%20tisk%203.12.2008.pdf>>.

9 PŘÍLOHY

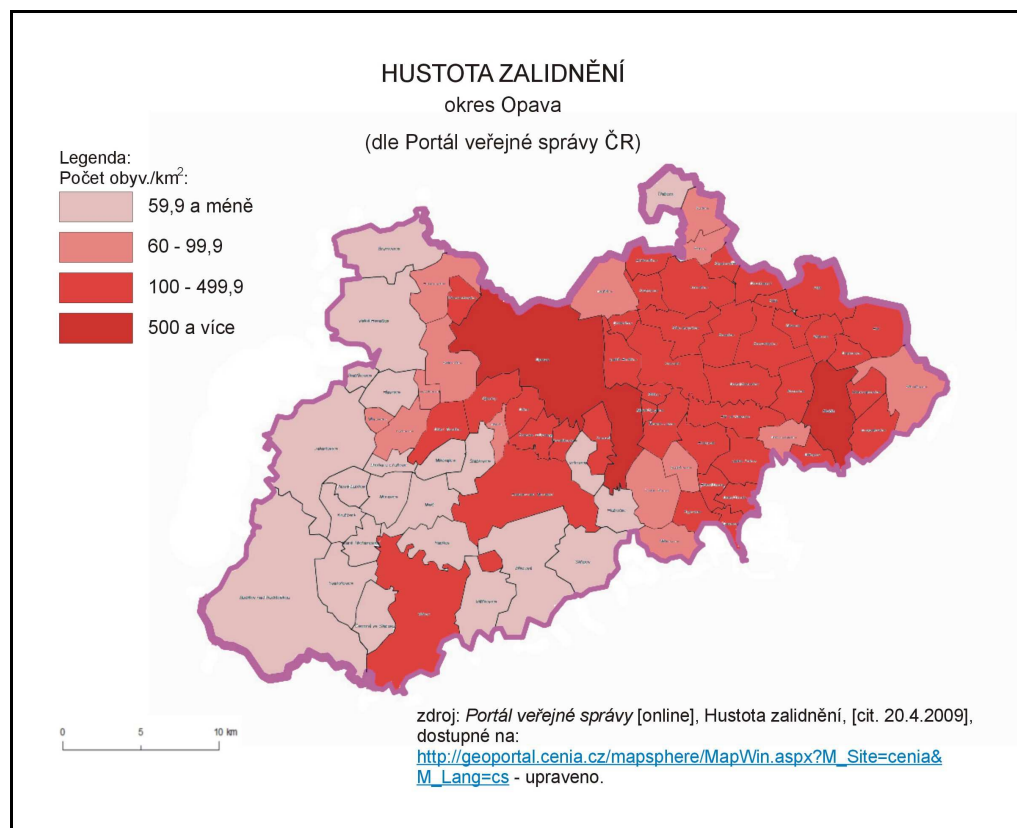
Seznam příloh:

- 1 Obr. 1: Administrativní členění okresu Opava
- 2 Obr. 2: Hustota zalidnění v okrese Opava
- 3 Obr. 3: Vývoj obyvatelstva v letech 1991 – 2001, okres Opava, SLDB 2001
- 4 Obr. 4: Podíl věřícího obyvatelstva, okres Opava, SLDB 2001
- 5 Obr. 5: Podíl obyvatel ve věku 60 a více let, okres Opava, SLDB 2001
- 6 Obr. 6: Vývoj trvale obydlených bytů v letech 1991 – 2001, okres Opava, SLDB 2001
- 7 Obr. 7: Průměrné stáří domovního fondu, okres Opava, SLDB 2001
- 8 Obr. 8: Územně správní členění Moravskoslezského kraje, okresy, 2009
- 9 Obr. 9: Obce Hlučínska příslušné k Prusku v letech 1742 – 1920
- 10 Obr. 10: Město Opava, císařský otisk stabilního katastru 1824 - 1843
- 11 Obr. 11: Obec Stěbořice, silniční ves, císařský otisk stabilního katastru
- 12 Obr. 12: Obec Skřipov, hromadná ves, císařský otisk stabilního katastru
- 13 Tab. 1: Základní charakteristika obcí v okrese Opava; SLDB 2001
- 14 Tab. 2: Podíl věřícího obyvatelstva na celkovém počtu obyvatel, okres Opava, SLDB 2001
- 15 Tab. 3: Podíl obyvatel patnáctiletých a starších podle vzdělání vysokoškolského a bez vzdělání, okres Opava, SLDB 2001
- 16 Tab. 4: Ekonomická aktivita obyvatelstva, okres Opava, SLDB 2001
- 17 Tab. 5: Ekonomicky aktivní obyvatelé podle odvětví činnosti, okres Opava, SLDB 2001
- 18 Tab. 6: Bytový fond, okres Opava, SLDB 2001
- 19 Tab. 7: Přehled střediskových a nestřediskových sídel trvalého významu

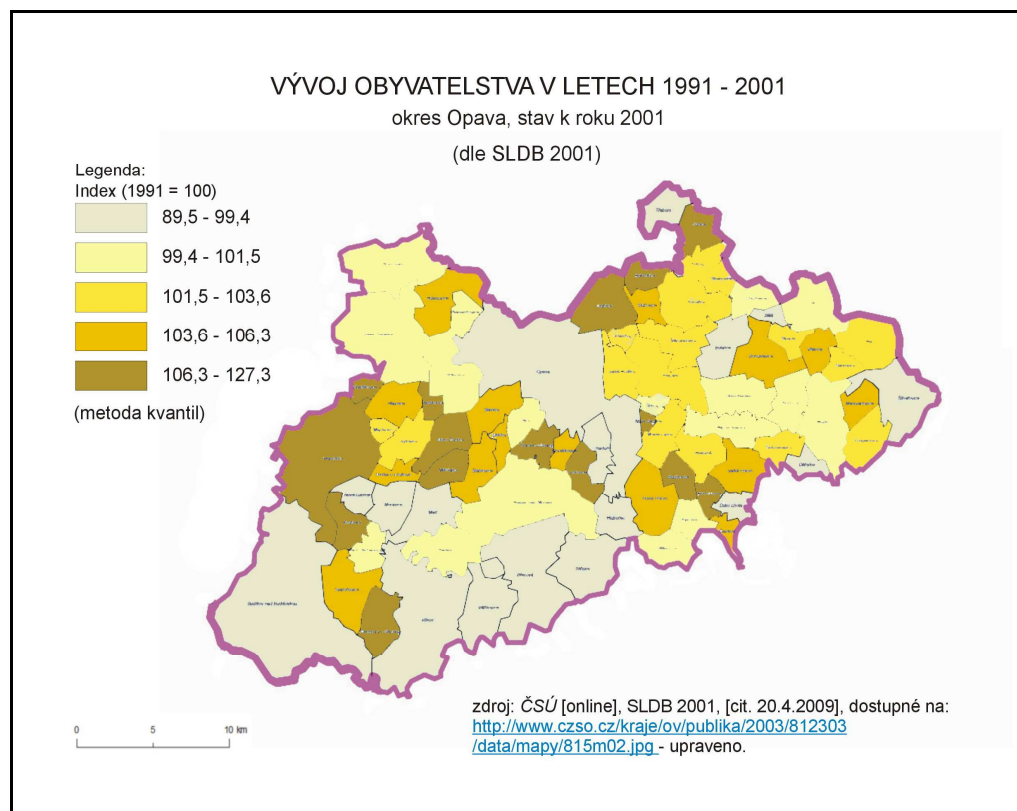
1 Obr. 1: Administrativní členění okresu Opava:

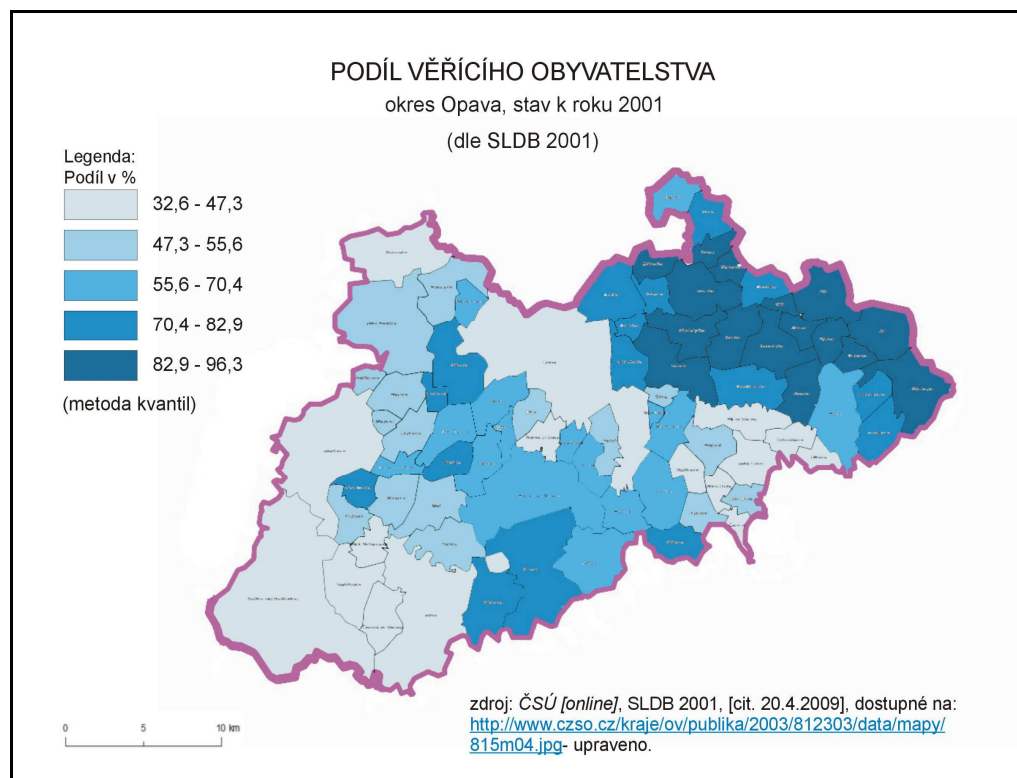
2 Obr. 2: Hustota zalidnění v okrese Opava:

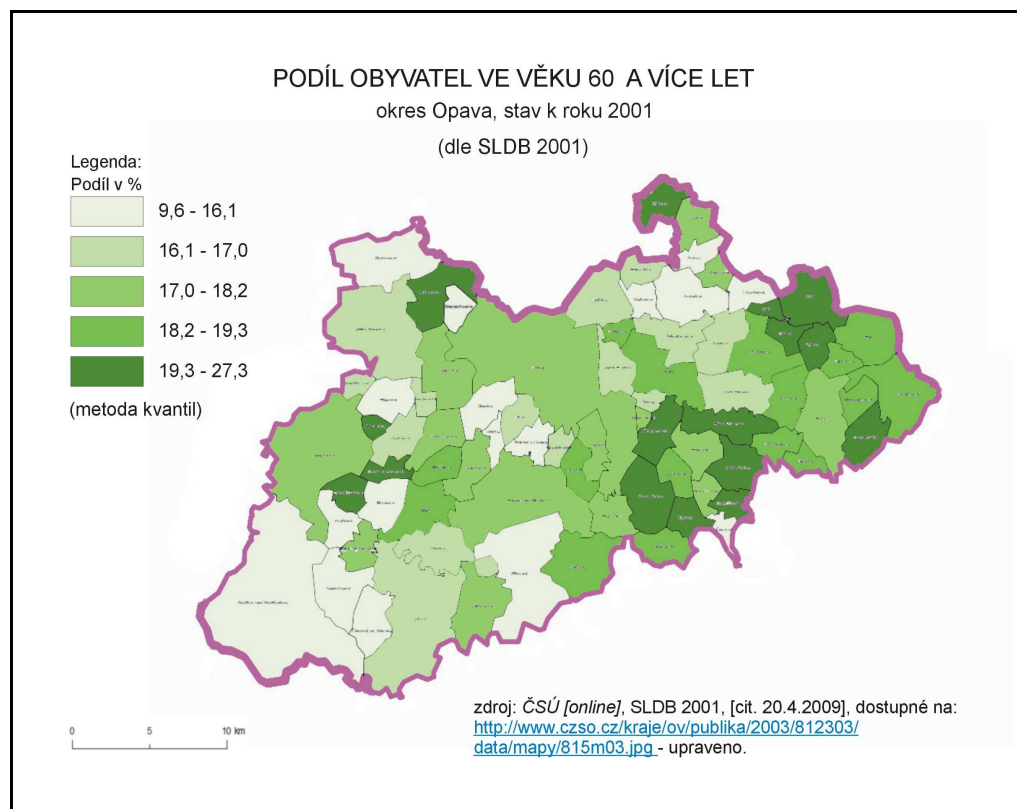
3 Obr. 3: Vývoj obyvatelstva v letech 1991 – 2001, okres Opava, SLDB 2001:

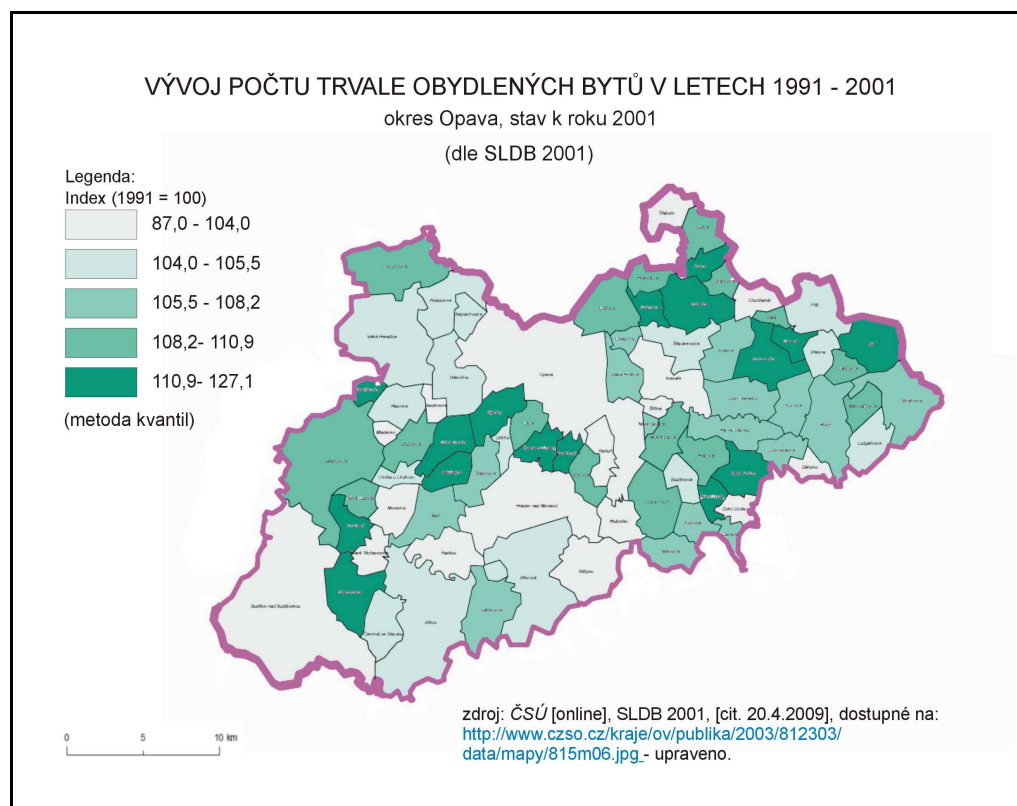
4 Obr. 4: Podíl věřícího obyvatelstva, okres Opava, SLDB 2001:

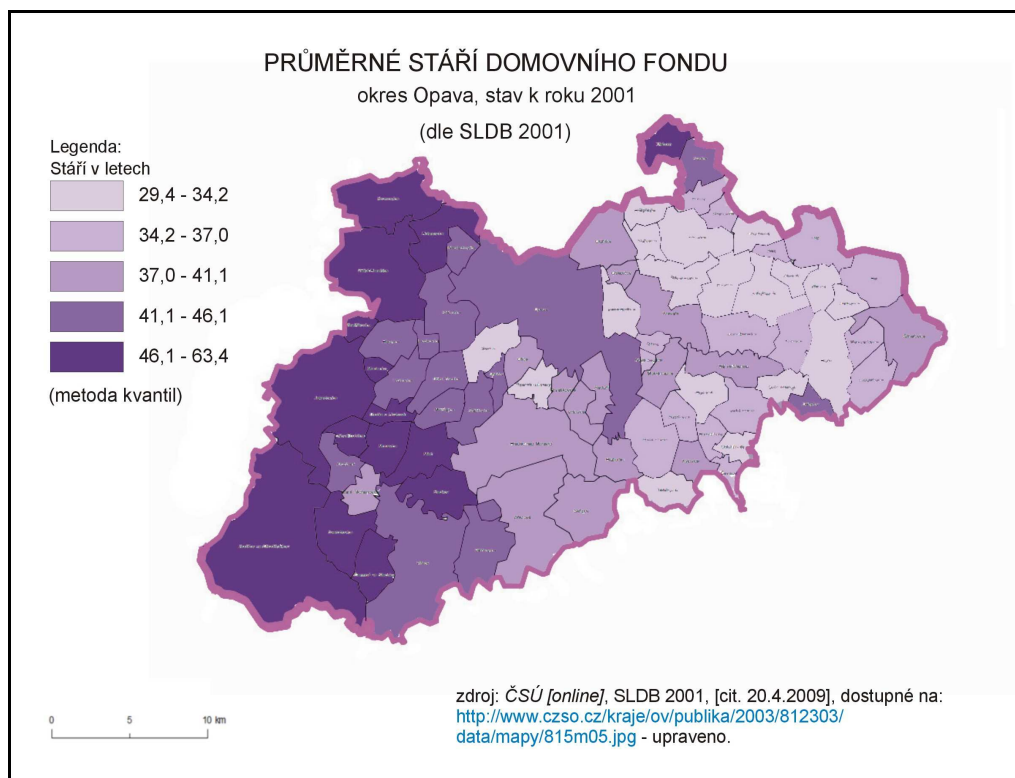
5 Obr. 5: Podíl obyvatel ve věku 60 a více let, okres Opava, SLDB 2001:

6 Obr. 6: Vývoj trvale obydlených bytů v letech 1991 – 2001, okres Opava, SLDB 2001:

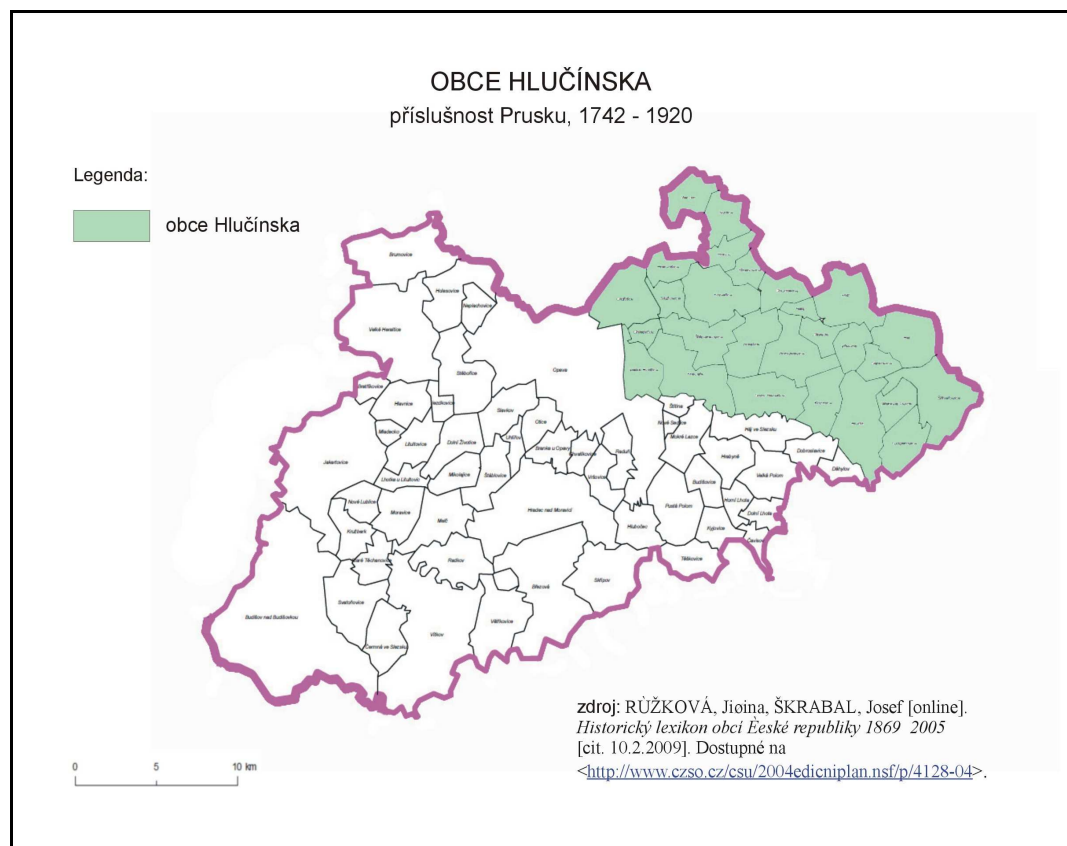
7 Obr. 7: Průměrné stáří domovního fondu, okres Opava, SLDB 2001:

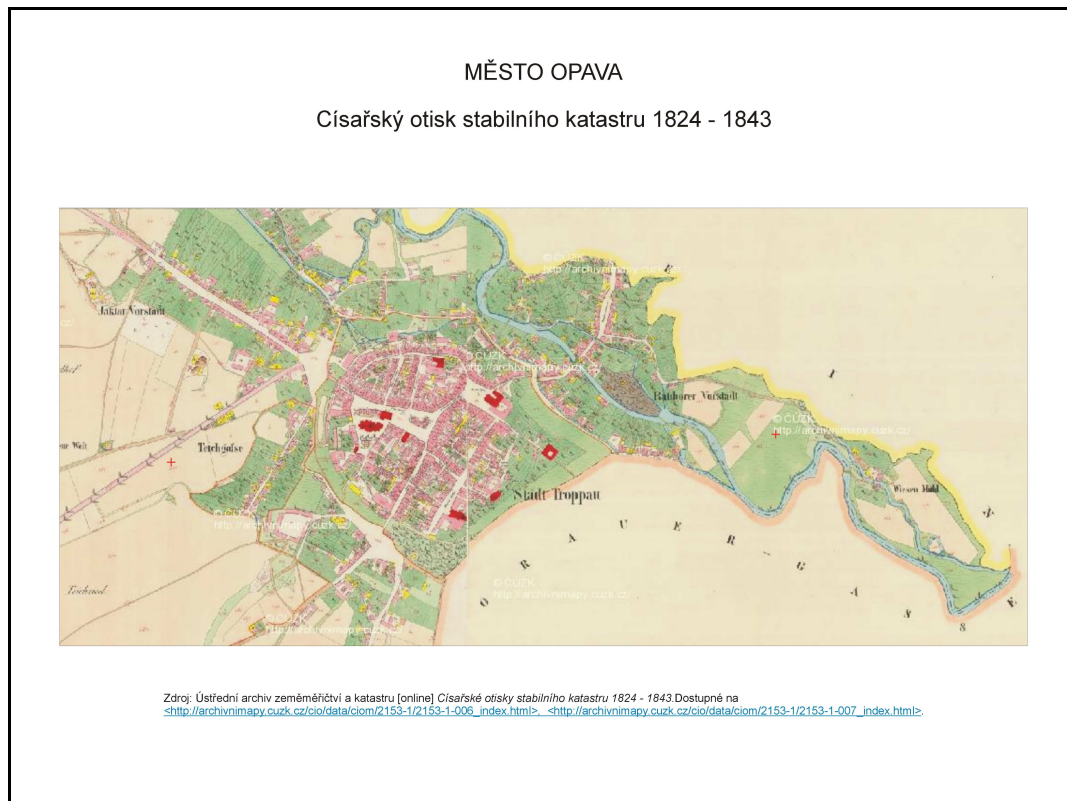
8 Obr. 8: Územně správní členění Moravskoslezského kraje, 2009

9 Obr. 9: Obce Hlučínska příslušné k Prusku, 1742 – 1920

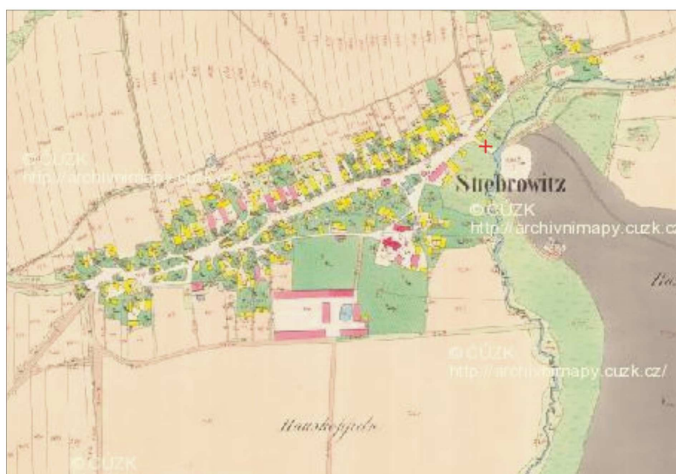
10 Obr. 10: Město Opava, císařský otisk stabilního katastru 1824 - 1843

11 Obr. 11: Obec Stěbořice, silniční ves, císařský otisk stabilního katastru

OBEC STĚBOŘICE

Císařský otisk stabilního katastru 1824 - 1843

Zdroj: Ústřední archiv zeměměřičtví a katastru [online] *Císařské otisky stabilního katastru 1824 - 1843*. Dostupné na http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/ciom/2881-1/2881-1-003_index.html.

12 Obr. 12: Obec Skřípov, hromadná ves, císařský otisk stabilního katastru

OBEC SKŘIPOV

Císařský otisk stabilního katastru 1824 - 1843

Zdroj: Ústřední archiv zeměměřičtví a katastru [online] *Císařské otisky stabilního katastru 1824 - 1843*. Dostupné na http://archivnimapy.cz/cio/data/ciom/2755-1/2755-1-002_index.html.

13 Tab. 1: Základní charakteristika obcí v okrese Opava; SLDB 2001:

	Počet obyvatel		Věková kategorie			Ekon. aktivní obyvatelstvo	Pracující vyjíždějící z obce za prací v %	Trvale obydlené:		
	celkem	z toho ženy	počet obyvatel ve věku 0-14	počet obyvatel ve věku 15-59	počet obyvatel ve věku 60 a více vč. nezj.			domy	byty	
Okres celkem	114 371	181 405	92 883	31 001	118 138	32 266	90 675	48	32 662	63 297
v tom obce:										
Bělá	286	705	363	113	435	157	323	79	169	212
Bohuslavice	1 536	1 568	793	288	990	290	752	74	383	488
Bolatice	1 320	4 134	2 102	670	2 765	699	2 132	60	928	1 403
Branka u Opavy	692	1 013	509	214	656	143	515	77	242	344
Bratřikovice	374	164	80	29	108	27	83	79	47	53
Brumovice	2 553	1 451	737	257	990	204	766	55	364	463
Březová	3 887	1 294	657	243	862	189	686	49	284	433
Budišov nad Budišovkou	9 412	3 233	1 658	576	2 140	517	1 616	31	534	1 098
Budišov	702	451	221	84	284	83	218	71	112	148
Čavisov	411	436	224	87	279	70	218	78	95	138
Černná ve Slezsku	1 232	311	154	89	192	30	154	74	65	93
Darkovice	514	1 217	623	219	767	231	580	82	291	384
Děhylov	508	645	327	100	421	124	335	78	173	239
Dobroslavice	723	694	357	107	455	132	346	82	182	247
Dolní Benešov	1 481	4 370	2 200	781	2 860	729	2 201	50	673	1 550
Dolní Lhota	536	1 228	622	178	797	253	635	85	341	474
Dolní Životice	1 127	1 107	503	189	728	190	487	62	225	303
Háj ve Slezsku	1 379	3 312	1 714	486	2 099	727	1 587	71	766	1 150
Hať	1 573	2 564	1 330	463	1 631	470	1 175	80	622	868
Hlavnice	1 109	595	310	124	391	80	309	52	130	196
Hlubočec	936	543	271	104	346	93	253	76	127	183
Hlučín	2 114	14 346	7 396	2 318	9 495	2 533	7 013	61	2 286	5 180
Hněvošice	616	1 024	534	202	647	175	508	75	221	329
Holasovice	1 623	1 394	713	252	857	285	667	69	342	449
Horní Lhota	484	586	309	109	372	105	292	82	142	199
Hrabyně	1 001	1 201	611	122	865	214	541	52	190	416
Hradec nad Moravicí	4 397	5 033	2 571	851	3 284	898	2 543	50	1 133	1 751
Chlebičov	362	1 069	546	204	668	197	514	79	238	334
Chuchelná	767	1 324	681	238	873	213	656	44	261	432
Chvalíkovic	447	679	344	123	444	112	329	78	149	214
Jakartovice	5 000	1 060	524	202	667	191	479	67	258	339
Jezdkovice	360	213	102	47	130	36	103	73	53	60
Kobeřice	1 715	3 210	1 608	619	2 073	518	1 554	66	671	999
Kozmice	1 087	1 811	936	291	1 169	351	874	79	450	612
Kravaře	1 937	6 693	3 395	1 180	4 266	1 247	3 192	61	1 609	2 183
Kružberk	830	296	145	53	203	40	162	67	70	95
Kyjovice	693	834	424	123	483	228	363	73	196	267
Lhotka u Litultovic	507	187	99	43	103	41	79	90	52	65
Litultovice	1 035	761	382	115	518	128	401	65	184	256
Ludgeřovice	1 082	4 595	2 329	682	2 893	1 020	2 190	79	1 212	1 604
Markvartovice	679	1 770	892	298	1 133	339	857	85	443	552
Melč	1 402	618	296	99	404	115	311	72	152	213
Mikolajice	740	251	118	49	155	47	125	89	65	89
Mladecko	266	164	85	25	100	39	77	62	51	58
Mokré Lazce	1 057	1 069	552	164	698	207	524	87	270	379
Moravice	1 110	265	117	49	178	38	115	72	63	76
Neplachovice	573	828	413	134	567	127	443	74	213	277

Nové Lublice	685	220	110	40	136	44	99	65	61	77
Nové Sedlice	158	466	237	84	297	85	232	79	106	147
Oldřišov	1 578	1 334	679	255	862	217	676	68	304	432
Opava	9 060	61 382	31 871	10 242	40 360	10 780	31 533	15	6 541	22 721
Otice	720	1 282	666	220	850	212	691	65	306	445
Píšť	1 568	2 097	1 064	340	1 339	418	1 023	73	503	695
Pustá Polom	1 658	1 369	699	237	854	278	665	76	355	470
Radkov	1 537	508	250	92	332	84	264	65	119	168
Raduň	802	958	483	167	620	171	485	81	220	326
Rohov	664	609	312	116	395	98	297	75	144	200
Skřipov	2 023	1 009	498	145	676	188	526	70	254	338
Slavkov	1 104	1 639	827	306	1 104	229	869	78	412	533
Služovice	599	814	404	161	531	122	403	81	191	270
Staré	749	138	69	28	85	25	59	75	37	40
Těchanovice										
Stěbořice	1 776	1 310	656	261	816	233	637	69	290	428
Strahovice	507	892	455	177	558	157	415	84	205	267
Sudice	943	661	337	121	425	115	331	66	147	211
Svatoňovice	1 645	308	159	74	192	42	161	81	65	98
Šilheřovice	2 166	1 520	768	265	972	283	762	66	342	535
Štáblovice	1 037	594	297	92	397	105	312	80	153	197
Štěpánkovice	1 253	3 042	1 551	583	1 961	498	1 528	79	671	986
Štítina	302	1 180	613	203	777	200	588	78	270	396
Těškovice	917	880	456	177	537	166	422	79	195	297
Třebom	951	203	91	43	114	46	79	67	57	75
Uhlířov	387	357	167	74	226	57	183	79	80	116
Velká Polom	1 166	1 604	816	232	1 044	328	778	70	409	590
Velké Heraltice	3 930	1 611	824	296	1 045	270	810	57	387	540
Velké Hoštice	1 005	1 657	866	305	1 082	270	820	77	388	568
Větřkovice	1 783	780	378	129	515	136	399	64	182	262
Vítkov	5 509	6 337	3 233	1 129	4 135	1 073	3 243	25	986	2 224
Vršovice	795	437	214	93	263	81	206	86	116	142
Vřesina	689	1 315	669	230	826	259	624	82	307	405
Závada	527	576	287	91	371	114	272	81	132	203

zdroj: Český statistický úřad [online]. Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. C.1. Vybrané údaje podle obcí a jejich částí [cit. 1.4.2009].

Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>> - upraveno

14 Tab. 2: Podíl věřícího obyvatelstva na celkovém počtu obyvatel, okres Opava, SLDB 2001:

	Obyvatelstvo celkem	v tom		
		věřící v %	bez vyznání v %	nezjištěno v %
Okres celkem	181 405	57,21	35,81	6,98
v tom obce:				
Bělá	705	91,2	6,4	2,4
Bohuslavice	1 568	93,0	3,6	3,4
Bolatice	4 134	83,2	11,8	5,0
Branka u Opavy	1 013	47,3	41,2	11,5
Bratřikovice	164	53,7	42,7	3,7
Brumovice	1 451	35,1	51,6	13,4
Březová	1 294	71,1	20,9	8,0
Budišov nad Budišovkou	3 233	32,6	59,0	8,5
Budišovice	451	40,6	49,7	9,8
Čavisov	436	39,4	52,5	8,0
Černná ve Slezsku	311	43,4	35,0	21,5
Darkovice	1 217	84,9	9,0	6,2
Děhylov	645	46,0	42,8	11,2
Dobroslavice	694	46,8	37,3	15,9
Dolní Benešov	4 370	78,4	15,7	5,9
Dolní Lhota	1 228	49,9	41,3	8,8
Dolní Životice	1 107	58,1	23,3	18,6
Háj ve Slezsku	3 312	45,3	44,8	9,9
Hať	2 564	85,8	9,4	4,9
Hlavnice	595	55,3	39,7	5,0
Hlubočec	543	67,0	22,7	10,3
Hlučín	14 346	58,7	32,9	8,4
Hněvošice	1 024	93,3	3,1	3,6
Holasovice	1 394	55,2	40,8	4,0
Horní Lhota	586	45,2	48,8	6,0
Hrabyně	1 201	50,0	43,2	6,8
Hradec nad Moravicí	5 033	56,3	34,9	8,8
Chlebičov	1 069	82,2	13,3	4,5
Chuchelná	1 324	80,5	16,2	3,2
Chvalkovice	679	59,2	35,9	4,9
Jakartovice	1 060	46,1	52,3	1,6
Jezdkovice	213	82,2	11,7	6,1
Kobeřice	3 210	91,6	6,0	2,4
Kozmice	1 811	83,0	13,7	3,3
Kravaře	6 693	83,6	10,9	5,5
Kružberk	296	48,3	51,0	0,7
Kyjovice	834	54,7	26,1	19,2
Lhotka u Litultovic	187	58,8	25,7	15,5
Litultovice	761	48,8	39,6	11,7
Ludgeřovice	4 595	73,7	20,9	5,4
Markvartovice	1 770	79,0	13,6	7,4

Melč	618	52,9	36,6	10,5
Mikolajice	251	70,5	22,7	6,8
Mladecko	164	51,2	48,8	0,0
Mokrý Lazce	1 069	56,7	34,6	8,7
Moravice	265	49,8	31,7	18,5
Neplachovice	828	60,1	31,2	8,7
Nové Lublice	220	70,9	29,1	0,0
Nové Sedlice	466	59,9	33,5	6,7
Oldřišov	1 334	82,9	9,1	8,0
Opava	61 382	40,5	51,9	7,5
Otice	1 282	52,4	41,9	5,7
Příšť	2 097	84,6	10,5	4,9
Pustá Polom	1 369	64,1	30,3	5,6
Radkov	508	51,2	47,4	1,4
Raduň	958	50,0	44,4	5,6
Rohov	609	92,0	4,4	3,6
Skřipov	1 009	66,0	26,9	7,1
Slavkov	1 639	57,8	34,9	7,3
Služovice	814	78,0	16,0	6,0
Staré Těchanovice	138	44,2	47,1	8,7
Stěbořice	1 310	79,4	15,3	5,3
Strahovice	892	96,3	3,6	0,1
Sudice	661	80,3	16,5	3,2
Svatoňovice	308	32,8	60,7	6,5
Šilheřovice	1 520	83,5	14,1	2,4
Štáblovice	594	65,3	28,3	6,4
Štěpánkovice	3 042	89,1	8,1	2,8
Štítina	1 180	55,6	35,5	8,9
Těškovice	880	74,5	17,2	8,3
Třebom	203	70,4	24,1	5,4
Uhlířov	357	57,4	42,3	0,3
Velká Polom	1 604	39,4	51,4	9,2
Velké Heraltice	1 611	49,3	40,9	9,8
Velké Hoštice	1 657	80,9	14,4	4,8
Větrkovice	780	75,4	20,5	4,1
Vítkov	6 337	35,9	58,7	5,3
Vršovice	437	56,5	31,8	11,7
Vřesina	1 315	83,3	13,5	3,3
Závada	576	91,8	4,3	3,8

Český statistický úřad [online]. Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. B.4. Obyvatelstvo podle náboženského vyznání a podle obcí [cit. 1.4.2009]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>> - upraveno.

15 Tab. 3: Podíl obyvatel patnáctiletých a starších podle vzdělání vysokoškolského a bez vzdělání, okres Opava, SLDB 2001:

	Obyvatelstvo celkem (věk 15+)	v tom nejvyšší ukončené vzdělání	
		vysokoškolské vč. vědecké přípravy v %	bez vzdělání v %
Okres celkem	150 404	7,0	0,7
v tom obce:			
Bělá	592	1,7	1,2
Bohuslavice	1 280	3,8	0,4
Bolatice	3 464	3,8	0,3
Branka u Opavy	799	7,5	0,0
Bratřkovice	135	3,7	0,7
Brumovice	1 194	3,2	0,3
Březová	1 051	3,4	0,5
Budišov nad Budišovkou	2 657	2,9	1,2
Budišovice	367	6,5	0,3
Čavisov	349	4,3	0,0
Čermná ve Slezsku	222	1,4	4,1
Darkovice	998	2,9	0,8
Děhylov	545	10,3	0,0
Dobroslavice	587	10,9	0,3
Dolní Benešov	3 589	4,5	0,4
Dolní Lhota	1 050	11,6	0,2
Dolní Životice	918	4,0	9,9
Háj ve Slezsku	2 826	10,7	0,2
Hať	2 101	2,8	0,6
Hlavnice	471	3,2	0,0
Hlubočec	439	6,8	0,5
Hlučín	12 028	6,2	1,4
Hněvošice	822	3,8	0,4
Holasovice	1 142	4,8	0,7
Horní Lhota	477	4,2	0,2
Hrabyně	1 079	7,6	1,5
Hradec nad Moravicí	4 182	6,8	0,2
Chlebičov	865	2,3	0,7
Chuchelná	1 086	5,0	0,4
Chvalíkovice	556	3,4	0,4
Jakartovice	858	1,2	1,0
Jezdkovice	166	3,6	0,0
Kobeřice	2 591	4,7	0,3
Kozmice	1 520	4,4	0,5
Kravaře	5 513	4,5	0,5
Kružberk	243	3,7	0,4
Kyjovice	711	4,9	0,1
Lhotka u Litultovic	144	0,7	0,7
Litultovice	646	4,5	0,2
Ludgeřovice	3 913	6,4	0,4
Markvartovice	1 472	3,9	0,5
Melč	519	3,1	1,7
Mikolajice	202	2,0	0,0

Mladecko	139	2,9	1,4
Mokrý Lazce	905	8,7	0,3
Moravice	216	1,4	10,6
Neplachovice	694	4,2	0,1
Nové Lublice	180	2,2	1,7
Nové Sedlice	382	6,0	0,0
Oldřišov	1 079	3,0	0,7
Opava	51 140	10,7	0,7
Otice	1 062	6,0	0,1
Píšť	1 757	3,3	0,6
Pustá Polom	1 132	6,4	0,4
Radkov	416	2,2	0,7
Raduň	791	5,7	0,0
Rohov	493	0,8	0,8
Skřipov	864	5,0	0,3
Slavkov	1 333	6,2	0,2
Služovice	653	3,5	0,3
Staré Těchanovice	110	1,8	0,9
Stěbořice	1 049	4,2	0,3
Strahovice	715	2,4	1,0
Sudice	540	4,1	0,0
Svatoňovice	234	1,3	0,0
Šilheřovice	1 255	5,1	0,8
Štáblovice	502	2,0	0,4
Štěpánkovice	2 459	3,9	0,1
Štítina	977	7,5	0,2
Těškovice	703	4,1	0,1
Třebom	160	1,3	0,6
Uhlířov	283	1,8	0,7
Velká Polom	1 372	9,8	0,3
Velké Heraltice	1 315	4,2	0,8
Velké Hoštice	1 352	4,3	0,7
Větřkovice	651	3,8	0,8
Vítkov	5 208	5,5	1,4
Vršovice	344	5,2	0,3
Vřesina	1 085	5,0	0,1
Závada	485	2,3	0,0

zdroj: Český statistický úřad [online]. Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. B.5. Obyvatelstvo patnáctileté a starší podle nejvyššího ukončeného [cit. 1.4.2009].

Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

16 Tab. 4: Ekonomická aktivita obyvatelstva, okres Opava, SLDB 2001:

	Ekonomicky aktivní celkem	v tom				Ekonomicky neaktivní celkem	z toho	
		celkem	zaměstnané osoby		neza-městnaní		nepracující důchodci	žáci, studenti a učni
			pracující důchodci	ženy na mateřské dovolené				
Okres celkem	90 675	80 270	2 056	1 576	10 405	89 665	40 526	33 201
v tom obce:								
Bělá	323	271	9	2	52	378	193	128
Bohuslavice	752	661	3	10	91	810	351	295
Bolatice	2 132	1 942	17	38	190	1 995	852	799
Branka u Opavy	515	482	6	10	33	495	184	203
Bratřikovice	83	67	2	-	16	80	38	26
Brumovice	766	687	10	8	79	681	281	260
Březová	686	614	11	9	72	602	239	251
Budišov nad Budišovkou	1 616	1 289	36	19	327	1 606	710	577
Budišovice	218	202	6	1	16	229	97	89
Čavisov	218	192	2	5	26	216	92	87
Černná ve Slezsku	154	119	2	5	35	153	46	73
Darkovice	580	518	9	4	62	631	296	214
Děhylov	335	303	10	4	32	308	151	120
Dobroslavice	346	307	15	3	39	348	167	120
Dolní Benešov	2 201	1 969	32	30	232	2 164	927	838
Dolní Lhota	635	574	16	13	61	592	305	194
Dolní Životice	487	439	9	5	48	619	342	171
Háj ve Slezsku	1 587	1 459	34	15	128	1 721	864	586
Hať	1 175	968	11	10	207	1 377	619	506
Hlavnice	309	285	6	13	24	285	99	130
Hlubočec	253	224	6	5	29	289	121	109
Hlučín	7 013	5 955	170	138	1 058	7 113	3 495	2 352
Hněvošice	508	465	4	12	43	513	198	216
Holasovice	667	599	14	13	68	719	327	269
Horní Lhota	292	254	6	2	38	292	134	116
Hrabyně	541	499	93	11	42	657	425	152
Hradec nad Moravicí	2 543	2 322	49	58	221	2 483	1 113	937
Chlebičov	514	462	5	9	52	545	241	215
Chuchelná	656	589	8	9	67	653	263	279
Chvalíkovice	329	304	6	4	25	348	152	127
Jakartovice	479	400	8	5	79	567	269	191
Jezdkovice	103	98	1	1	5	109	45	38
Kobeřice	1 554	1 403	10	26	151	1 656	631	646
Kozmice	874	748	8	14	126	929	446	341
Kravaře	3 192	2 797	37	37	395	3 426	1 530	1 250
Kružberk	162	121	6	2	41	131	54	44
Kyjovice	363	336	9	4	27	468	289	122
Lhotka u Litultovic	79	72	1	2	7	108	52	31
Litultovice	401	370	13	7	31	360	158	117
Ludgeřovice	2 190	1 907	53	30	283	2 396	1 264	759
Markvartovice	857	730	12	22	127	889	421	306
Melč	311	260	4	2	51	307	152	81
Mikolajice	125	119	3	-	6	126	56	50
Mladecko	77	61	3	1	16	87	47	29
Mokré Lazce	524	473	2	6	51	544	250	208
Moravice	115	86	4	-	29	150	74	54
Nepřachovice	443	409	8	5	34	382	163	142
Nové Lublice	99	82	-	3	17	120	61	36

Nové Sedlice	232	208	1	5	24	232	106	84
Oldřišov	676	611	13	14	65	652	254	253
Opava	31 533	28 184	919	589	3 349	29 466	13 145	11 373
Otice	691	636	20	18	55	586	256	231
Píšť	1 023	906	11	15	117	1 069	494	379
Pustá Polom	665	605	20	10	60	700	333	254
Radkov	264	225	2	10	39	243	106	85
Raduň	485	435	10	9	50	468	206	167
Rohov	297	273	5	4	24	310	125	117
Skřipov	526	495	3	15	31	476	232	174
Slavkov	869	811	13	28	58	759	308	306
Služovice	403	367	5	5	36	399	147	182
Staré Těchanovice	59	51	-	-	8	79	36	23
Stěbořice	637	586	18	13	51	665	274	237
Strahovice	415	377	4	11	38	476	196	180
Sudice	331	298	2	9	33	325	145	117
Svatoňovice	161	118	6	3	43	146	51	62
Šilheřovice	762	664	18	7	98	753	341	258
Štáblovice	312	287	10	6	25	281	119	129
Štěpánkovice	1 528	1 356	11	43	172	1 504	606	626
Štítina	588	532	12	5	56	587	248	225
Těškovice	422	381	9	4	41	448	192	165
Třebom	79	61	2	2	18	123	58	33
Uhlířov	183	170	3	1	13	173	65	62
Velká Polom	778	713	16	12	65	811	411	294
Velké Heraltice	810	701	11	17	109	779	347	281
Velké Hoštice	820	749	7	13	71	837	337	332
Větřkovice	399	366	8	10	33	378	163	137
Vítkov	3 243	2 645	94	39	598	3 065	1 373	1 124
Vrsovice	206	187	2	2	19	229	95	83
Vřesina	624	551	7	15	73	687	322	245
Závada	272	228	5	10	44	302	151	99

zdroj: Český statistický úřad [online]. Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. B.6. Ekonomická aktivita obyvatelstva podle obcí [cit. 1.4.2009].

Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

17 Tab. 5: Ekonomicky aktivní obyvatelé podle odvětví činnosti, okres Opava, SLDB 2001:

	Ekonomicky aktivní		v tom podle odvětví ekonomické činnosti						
	celkem	z toho ženy	zemědělství, lesnictví a rybolov	průmysl	stavebnictví	obchod a opravy	doprava, telekomunikace	ostatní odvětví	nezjištěno
Okres celkem	90 675	41 217	4 858	27 465	9 030	9 210	5 356	27 867	6 889
v tom obce:			5,4	30,3	10,0	10,2	5,9	30,73	7,60
Bělá	323	137	9	113	53	17	15	75	41
Bohuslavice	752	331	35	246	107	84	49	159	72
Bolatice	2 132	960	80	951	316	194	110	388	93
Branka u Opavy	515	234	48	158	56	51	23	108	71
Bratřikovice	83	31	11	22	10	6	4	24	6
Brumovice	766	318	127	226	86	48	58	165	56
Březová	686	310	187	156	87	44	48	130	34
Budišov nad Budišovkou	1 616	706	201	619	118	79	85	358	156
Budišovice	218	93	10	72	15	13	13	81	14
Čavisov	218	99	9	68	23	15	15	76	12
Černná ve Slezsku	154	71	32	61	12	7	7	25	10
Darkovice	580	251	18	218	73	54	43	149	25
Děhylov	335	145	14	109	26	30	23	129	4
Dobroslavice	346	155	5	95	34	28	28	106	50
Dolní Benešov	2 201	984	47	969	223	195	119	506	142
Dolní Lhota	635	295	8	215	51	52	45	237	27
Dolní Životice	487	219	50	140	51	42	42	142	20
Háj ve Slezsku	1 587	729	75	462	124	175	128	584	39
Hať	1 175	512	46	371	158	111	61	329	99
Hlavnice	309	142	63	107	21	20	17	62	19
Hlubočec	253	103	31	67	19	27	18	60	31
Hlučín	7 013	3 217	111	1 913	718	824	472	2 240	735
Hněvošice	508	232	32	157	82	43	15	123	56
Holasovice	667	294	83	225	59	59	41	152	48
Horní Lhota	292	138	14	85	24	35	22	100	12
Hrabyně	541	260	27	133	30	32	23	261	35
Hradec nad Moravicí	2 543	1 132	180	1 026	191	203	144	694	105
Chlebičov	514	228	35	200	52	41	12	125	49
Chuchelná	656	285	24	277	88	45	18	175	29
Chvalíkovice	329	146	39	122	36	26	10	83	13
Jakartovice	479	191	77	175	52	25	31	112	7
Jezdkovice	103	42	25	20	10	9	8	23	8
Kobeřice	1 554	678	88	586	276	147	76	318	63
Kozmice	874	389	22	284	92	109	60	207	100
Kravaře	3 192	1 396	89	1 043	528	434	165	731	202
Kružberk	162	65	29	45	14	10	9	25	30
Kyjovice	363	162	25	131	24	19	18	136	10
Lhotka u Litultovic	79	39	17	20	10	5	4	20	3
Litultovice	401	179	56	130	33	47	19	111	5
Ludčeřovice	2 190	976	39	672	239	291	179	675	95
Markvartovice	857	375	10	262	101	90	59	236	99
Melč	311	127	35	81	33	27	20	90	25
Mikolajice	125	51	19	38	14	7	8	37	2
Mladecko	77	29	10	17	6	6	3	19	16

Mokrý Lazce	524	246	14	165	64	52	29	176	24
Moravice	115	50	13	22	18	7	12	37	6
Neplachovice	443	196	82	110	34	44	41	126	6
Nové Lublice	99	43	12	28	7	8	7	13	24
Nové Sedlice	232	105	8	70	21	29	14	73	17
Oldřišov	676	306	72	206	74	78	26	152	68
Opava	31 533	14 840	954	8 334	2 598	3 419	1 646	11 788	2 794
Otice	691	320	89	205	53	71	30	206	37
Píšť	1 023	459	45	386	152	108	65	229	38
Pustá Polom	665	300	35	212	40	75	38	249	16
Radkov	264	110	33	72	17	14	20	57	51
Raduň	485	220	19	188	50	46	31	126	25
Rohov	297	128	24	126	50	24	15	55	3
Skřipov	526	231	77	215	21	39	24	112	38
Slavkov	869	405	67	214	78	88	63	294	65
Služovice	403	178	35	127	65	24	12	116	24
Staré Těchanovice	59	24	12	20	3	2	6	11	5
Stěbořice	637	281	106	177	69	83	28	153	21
Strahovice	415	185	27	165	62	35	11	90	25
Sudice	331	138	13	91	59	28	19	75	46
Svatoňovice	161	67	24	51	19	10	18	32	7
Šilheřovice	762	327	39	230	69	91	45	250	38
Štáblovce	312	145	60	85	23	34	17	81	12
Štěpánkovice	1 528	688	76	514	252	166	69	340	111
Štítina	588	273	27	203	46	60	35	186	31
Těškovice	422	195	29	168	27	42	18	84	54
Třebom	79	27	8	21	7	4	2	14	23
Uhlířov	183	75	50	49	15	18	17	31	3
Velká Polom	778	356	33	261	57	90	44	266	27
Velké Heraldice	810	354	159	203	87	44	44	191	82
Velké Hoštice	820	359	41	278	148	95	54	177	27
Větřkovice	399	171	90	99	25	37	35	83	30
Vítkov	3 243	1 468	234	696	218	316	403	1 119	257
Vršovice	206	84	24	59	22	25	9	56	11
Vřesina	624	283	23	215	73	58	30	170	55
Závada	272	124	12	113	32	20	12	63	20

Zdroj: Český statistický úřad [online]. Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. B.7.

Ekonomicky aktivní podle odvětví ekonomické činnosti a podle obcí [cit. 1.4.2009].

Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

18 Tab. 6: Bytový fond, okres Opava, SLDB 2001:

	Trvale obydlené byty			Neobydlené byty		
	celkem	z toho v rodinných domech		celkem	z toho	
		počet	v %		sloužící k rekreaci	obydlené přechodně
Okres celkem	63 297	39 448	62,3	6 040	943	1 293
v tom obce:						
Bělá	212	208	98,1	17	3	2
Bohuslavice	488	471	96,5	40	4	5
Bolatice	1 403	1 336	95,2	114	2	18
Branka u Opavy	344	305	88,7	25	2	5
Bratříkovice	53	53	100,0	15	6	3
Brumovice	463	385	83,2	72	8	5
Březová	433	342	79,0	88	11	18
Budišov nad Budišovkou	1 098	495	45,1	168	91	12
Budišovice	148	136	91,9	30	12	6
Čavisov	138	128	92,8	26	4	5
Černná ve Slezsku	93	69	74,2	12	1	4
Darkovice	384	384	100,0	27	-	3
Děhylov	239	226	94,6	35	8	6
Dobroslavice	247	229	92,7	38	12	8
Dolní Benešov	1 550	911	58,8	114	6	18
Dolní Lhota	474	472	99,6	68	13	21
Dolní Životice	303	266	87,8	54	7	11
Háj ve Slezsku	1 150	1 021	88,8	158	30	34
Hať	868	841	96,9	84	6	11
Hlavnice	196	149	76,0	30	5	6
Hlubočec	183	169	92,3	45	23	2
Hlučín	5 180	2 653	51,2	267	13	66
Hněvošice	329	322	97,9	45	3	2
Holasovice	449	417	92,9	57	14	12
Horní Lhota	199	194	97,5	31	10	7
Hrabyně	416	226	54,3	49	13	10
Hradec nad Moravicí	1 751	1 372	78,4	262	63	60
Chlebičov	334	326	97,6	17	1	2
Chuchelná	432	331	76,6	27	-	2
Chvalčovice	214	198	92,5	18	-	-
Jakartovice	339	255	75,2	102	69	19
Jezdkovice	60	60	100,0	13	-	2
Kobeřice	999	928	92,9	96	2	9
Kozmice	612	583	95,3	53	1	6
Kravaře	2 183	1 981	90,7	243	13	16
Kružberk	95	70	73,7	45	36	-
Kyjovice	267	266	99,6	39	12	4
Lhotka u Litultovic	65	65	100,0	34	22	-
Litultovice	256	217	84,8	30	9	2
Ludgeřovice	1 604	1 539	95,9	142	10	31
Markvartovice	552	546	98,9	56	-	8
Melč	213	155	72,8	43	15	6
Mikolajice	89	89	100,0	22	12	-
Mladecko	58	48	82,8	9	-	4
Mokré Lazce	379	372	98,2	62	13	18

Moravice	76	60	78,9	27	16	1
Neplachovice	277	264	95,3	33	10	6
Nové Lublice	77	67	87,0	25	22	-
Nové Sedlice	147	147	100,0	30	3	8
Oldřišov	432	380	88,0	64	3	6
Opava	22 721	6 767	29,8	1 411	51	537
Otice	445	409	91,9	38	-	8
Píší	695	657	94,5	74	1	23
Pustá Polom	470	447	95,1	60	14	7
Radkov	168	142	84,5	31	10	6
Raduň	326	304	93,3	32	1	3
Rohov	200	196	98,0	28	1	5
Skřipov	338	325	96,2	60	16	6
Slavkov	533	519	97,4	63	5	6
Služovice	270	244	90,4	37	1	10
Staré Těchanovice	40	36	90,0	20	12	5
Stěbovice	428	373	87,1	53	4	5
Strahovice	267	263	98,5	31	1	6
Sudice	211	174	82,5	23	3	4
Svatoňovice	98	57	58,2	3	-	-
Šilheřovice	535	422	78,9	58	6	7
Štáblovice	197	192	97,5	37	12	8
Štěpánkovice	986	960	97,4	131	8	18
Štůlina	396	367	92,7	48	4	12
Těškovice	297	282	94,9	38	4	6
Třebom	75	54	72,0	27	12	3
Uhlřov	116	98	84,5	15	2	3
Velká Polom	590	560	94,9	76	5	23
Velké Heraltice	540	421	78,0	88	28	10
Velké Hoštice	568	528	93,0	57	2	13
Větkovice	262	231	88,2	44	6	4
Vítkov	2 224	965	43,4	187	87	33
Vršovice	142	141	99,3	22	3	1
Vřesina	405	391	96,5	21	-	6
Závada	203	196	96,6	26	5	5

Zdroj: Český statistický úřad [online]. Sčítání lidu, domů a bytů 2001, okres Opava, tab. B.10. Základní údaje o bytovém fondu podle obcí [cit. 1.4.2009].
Dostupné na <<http://www.czso.cz/kraje/ov/publika/2003/812303/start.htm>>.

19 Tab. 7: Přehled střediskových a nestřediskových sídel trvalého významu

Střediska obvodního významu	Střediska místního významu	Nestředisková sídla trvalého významu
Opava	Holasovice	Brumovice
		Loděnice
		Neplachovice
		Úblo
	Hradec nad Moravicí	Branka
		Chvalíkovic
		Skřípov
		Žimrovice
	Kobeřice	Rohov
		Strahovice
		Sudice
	Kravaře	Chlebičov
		Dvořísko
		Kouty
		Mokrý Lazce
		Albertovec
		Stěpánkovic
		Štítina
		Velké Hoštice
	Litultovice	Dolní Životice
		Hlavnice
		Hořejší Kunčice
		Jakartovice
		Mladecko
	Oldřišov	Hněvošice
		Služovice
	Opava	Komárov
		Malé Hoštice
Otice		
Raduň		
Slavkov		
Suché Lazce		
Uhlířov		
Palhanec		
Vávrovice		
Vlaštovičky		
Suchá Polom	Kyjovice	
	Těškovic	
Stěbořice	Jamnice	
Velké Heraltice	-	

Ostrava (část v okrese Opava)	Bolatice	Chuchelná
	Dolní Benešov	Bohuslavice
	Háj ve Slezsku	Dobroslavice
	Hať	Smolkov
		Darkovice
	Hlučín	Dobrovníky
		Děhylov
		Darkovičky
		Kozmice
	Petřkovice - Ludgeřovice - Markvartovice	Hošťálkovice
		Koblov
		Šilheřovice
	Přít'	Vřesina
		Závada
Velká Polom	Dolní Lhota	
	Hrabyně	
	Krásné Pole	
Vítkov	Březová	Grušovice
	Budišov nad Budišovkou	Svatoňovice
	Melč	Jánské Koupele
		Kružberk
		Moravice
		Radkov
	Vítkov	Čermná
		Lhotka u Vítkova
		Větrkovice
		Klokočov
Podhradí		

Zdroj: *Současné problémy osídlení ČSR*. Praha: Státní ústav pro územní plánování, 1972. 56 s.